

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Professionellt omdöme som handlingsutrymmets kunskapsform

*En kvalitativ studie om socialsekreterares användning av kunskap
vid förhandsbedömningar i social barnavård*

Ida Engblom

Masteruppsats SOAM 21
VT 2026

Handledare: Sara Hultqvist

Abstract

Author: Ida Engblom

Title: Professional judgement as an epistemic dimension of professional discretion

[Translated title]

Supervisor: Sara Hultqvist

Assessor: Lupita Svensson

Professional judgement is a complex phenomenon to comprehend and is often forgotten when discussing the importance of knowledge use in discretionary decision-making within Swedish child welfare. Therefore, the study had a dual purpose that aimed to foster a deeper understanding of professional judgement in Swedish child welfare; theoretically, the study aimed to explore meanings of professional judgement and conceptualise its significance in discretionary decision-making. And empirically, the study aimed to operationalise professional judgement as a form of knowledge by investigating knowledge use in initial assessment of reports regarding concerns of the child.

By discussing and analysing theories regarding the importance of phronetic knowledge and discretion in human service organisations, the theoretical purpose was achieved. The empirical purpose was addressed by a qualitative method using semi-structured interviews with eight child welfare social workers, from seven different municipalities in the region of Skåne. The theoretical analysis concluded professional judgement as an epistemic dimension of professional discretion. The empirical findings confirmed this conclusion and illustrated how social workers within child welfare use professional judgement as a form of knowledge when performing initial assessments. By presenting a conceptualisation and operationalisation of professional judgement, the study has contributed to a deeper understanding of professional judgement as a significant form of knowledge in Swedish child welfare.

Keywords: *Professional judgement, Phronesis, Initial assessment in child welfare, Discretionary decision-making.*

Nyckelord: *Professionellt omdöme, Fronesis, Förhandsbedömningar i social barnavård, Diskretionärt beslutfattande.*

Förord

Processen att skriva en masteruppsats har påmint mig om uttrycket; Drakar lyfter i motvind. För oavsett hur stark motvinden är så finns en dröm om att flyga & med den drömmen tar man sig långt.

Jag vill rikta ett stort tack till min handledare Sara Hultqvist för din värdefulla vägledning & kloka råd om hantering av livets ovisshet. Tack till socionomerna, filosoferna, lundavännerna, värmlänningarna, mästarna & min familj för stöd & kraft när motvinden varit stark. Ytterligare ett tack till PBIRC i Kapstaden för inspirationen till uppsatsens ämne. Dankie dat julle nie net my tweede familie aan die ander kant van die wêreld geword het nie, maar ook vir die inspirasie om hierdie tesis aan te pak. Julle was die perfekte voorbeeld van watter wonders mense kan bereik met die uitstekende gebruik van professionele oordeel. Avslutningsvis vill jag visa uppskattning till socialsekreterarna för att jag fick låna er värdefulla tid, tack för era betydelsefulla svar & professionella omdöme.

Med denna uppsats sätter jag punkt för min studietid vid Lunds universitet, ett varmt tack till Socialhögskolan med föreläsare samt personal & min enorma uppskattning till studentlivet för människorna & minnena.

Stort tack!

- Ida Engblom, Lund 2026

Innehållsförteckning

Abstract.....	2
Förord.....	3
Innehållsförteckning	4
1. Inledning	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Problemformulering	7
1.3 Syfte	10
1.4 Frågeställningar	10
2. Kunskapsläget.....	11
2.1 Den sociala barnavården – Svensk socialtjänst.....	11
2.2 Socialsekreterarens kunskap utifrån diverse kunskapskrav	14
2.3 Socialsekreterarens sammanhang.....	17
3. Tidigare forskning.....	21
3.1 Förhandsbedömningar – ett sparsamt beforskat fält	21
3.2 Kunskapsanvändning – ett väl beforskat fält	22
3.3 Professionellt omdöme	23
4. Teoretisk referensram.....	26
4.1 Fronesis – Aristoteles (bortglömda) kunskapsform	26
4.2 Fronesis i ett professionellt sammanhang	29
4.3 Diskretionärt beslutsfattande & handlingsutrymmets dimensioner	32
5. Metod.....	34
5.1 Vetenskapsteoretisk utgångspunkt	34
5.2 Forskningsmetod	35
5.3 Förförståelse samt självreflexivitet	36
5.4 Urval & tillträde	37
5.5 Genomförande	40
5.6 Analysmetod.....	43
5.7 Etiska riktlinjer.....	44
5.8 Kvalitetskriterier.....	45
6. Resultat & analys	47
6.1 Handlingsutrymmets kunskapsform.....	48
6.2 Faktorer, stora bedömningar & snabba beslut.....	51
6.3 Vadheter & icke-vetande inom den sociala barnavården.....	53

6.4 Lyhördhet & erfarenheter – kunskap i anmälningsmötet.....	56
6.5 Användning av andra kunskapsformer i ett diskretionärt beslutfattande.....	58
6.6 ”Kunskapsanvändning är väldigt svårt att sätta ord på”	61
6.7 Summering & avslutande analys.....	63
7. Diskussion	66
7.1 Avslutande diskussion.....	66
Referenser	70
Bilagor	80
Bilaga 1: Intervjuguide.....	80
Bilaga 2: Intresseförfrågan & information om studien	81
Bilaga 3: Informations- & samtyckesblankett.....	82

1. Inledning

I följande del presenteras bakgrund, problemformulering, syfte och frågeställningar.

1.1 Bakgrund

Att inleda utredning eller inte, ge avslag eller bifall, ett ja eller nej? Inom svensk socialtjänst förväntas socialsekreterare kunna avgöra vad beslutet blir. Besluten kräver utförliga, eftertänksamma och kompetenta bedömningar. Bedömningar som förutsätter användandet av något som kan ses vara en av socialsekreterares dyrbaraste tillgångar – kunskap.

Kunskap är ett ständigt aktuellt ämne inom socialt arbete. Redan under pionjären för socialt arbete Mary Richmonds (1965) tid diskuterades vikten av kunskap hos socialarbetaren för att denne skulle kunna utföra ett professionellt socialt arbete. Under 1990-talets New Public Managements framgångsvåg influerades professionen av tankeströmningar om en evidensbaserad praktik och standardiserade arbetssätt introducerades (Bergmark & Lundström 2011; Höjer & Forkby 2011; Ponnert & Svensson 2016; Socialstyrelsen 2025). Aktualiteten av ämnet gör sig även påmind dagens svenska myndighetsutövning, inte minst med den nya socialtjänstlagen, SoL (SFS 2025:400), som trädde kraft 2025. Nya SoL ställer uttryckligen krav på att arbetet inom socialtjänstens verksamheter ska vara kunskapsbaserat i enlighet med mer teoretisk kunskap som vetenskap och beprövad erfarenhet. Samtidigt vittnar många av socialtjänstens verksamheter om en kunskap som är svår att sätta fingret på men som är förankrad i ett yrkesutövande. Den praktiska kunskap som ses vara högst närvarande, användbar och en tillgång i praktiken och mötet med människor (se bl.a. Avby, Nilsen & Ellström 2015; Mattsson 2017; Sernbo & Skårner 2024).

Förda diskussioner och händelser beskrivna ovan bekräftar, och gör oss påmind, om komplexiteten bakom begreppet kunskap och dess användning inom socialt arbete, för vad menas egentligen med kunskap och vilken av alla dess former är det egentligen vi talar om? I denna uppsats vill jag bidra till diskussionerna genom att öka förståelsen för praktisk kunskap samt dess användning inom socialt arbete, närmare bestämt i svensk socialtjänsts sociala barnavård. Förhoppningen är att bidra till att göra kunskap mer tillgänglig och praktiskt användbar för berörda parter. För att uppfylla denna förhoppning kommer jag empiriskt undersöka och teoretiskt redogöra för den praktiska kunskapsform som används av socialarbetare vid bedömningar – *det professionella omdömet*.

1.2 Problemformulering

Under det senaste årtiondet har antalet orosanmälningar ökat gällande barn och unga i Sverige (Socialstyrelsen 2022a). År 2022 rapporterade *Socialstyrelsen* (ibid.) att var tionde barn berörs av orosanmälningar som görs till socialtjänstens enheter för barnavårdsärenden. Socialtjänsten är den kommunala myndighet som utgör svensk social barnavård och verkställer det ansvar socialnämnden har för att barn och unga ska växa upp under trygga förhållanden (SFS 2025:400). Barnavårdsutredningar utförs av socialtjänsten för att undersöka och ta reda på barnets situation och behov. Orosanmälan innehåller oro samt misstankar om att ett barn far illa och uppmärksammar socialtjänsten på att en barnavårdsutredning kan vara aktuell (Socialstyrelsen 2022b). Efter inkommen orosanmälan är mottagande socialsekreterare, den professionella socialarbetaren i sammanhanget, obligerad av SoL att inom 14 dagar ta beslutet om att inleda barnavårdsutredning eller ej. Detta genom en så kallad förhandsbedömning (Socialstyrelsen 2023a).

En orosanmälan görs i princip utifrån oron om ett specifikt barns situation, på så vis är utgångspunkten för en förhandsbedömning den aktuella situationen som barnet befinner sig i (Socialstyrelsen 2023a). Bedömningar i den sociala barnavården är komplexa med många moment, aspekter och osäkerheter för socialsekreteraren att ta hänsyn till (Munro 2008; 2019; Ponnert 2024; Ponnert & Rasmusson 2024). Som myndighetsutövare har socialsekreteraren att ta hänsyn till lagar, politiska direktiv samt den kommunala organisationen den är verksam inom. Detta samtidigt som socialsekreteraren interagerar och försöker skapa en tillitsfull relation till barn och vårdnadshavare i utsatta situationer (Molander, Grimen & Oddvar Eriksen 2012). Även den etiska stressen av vad som är rätt och fel samt den emotionella belastningen i mötet med människor i utsatta livssituationer skapar en utmanande praktik för socialsekreteraren att verka i (Hjärpe 2023; Ponnert 2024). Det blir därför viktigt för socialsekreteraren att använda kunskap som är förankrad i praktiken för att kunna navigera i den och utföra de komplexa bedömningarna (Andersen 2022; Ponnert & Rasmusson 2024). Med andra ord använda sig av praktisk kunskap.

Diskussionen om professionellt omdöme som en praktisk kunskapsform har rötter i filosofin men utvecklats under de senaste decennierna i professionssammanhang. En av dessa professioner är socialt arbete eftersom kunskapsformen ses förekomma och vara behjälplig i bedömningar (Petersén & Olsson 2015; Bornemark 2020; Nilsson 2026). Bedömningar i

socialt arbete tar oftast plats i en interpersonellt och relationsbaserat kontext då de görs i särskilda situationer utifrån mellanmännsliga möten (Liljegren & Parding 2010; Helm & Roesch-Marsh 2017; Manthorpe et al. 2021; Andersen 2022; Mesinovic Klecina, Olin & Alstam 2024). Som myndighetsutövare utmärks socialsekreterare i socialtjänsten av deras handlingsutrymme. Genom handlingsutrymmet har den professionella diskretionär makt och autonomi att göra bedömningar och ta beslut utifrån aktuell situation (Liljegren & Parding 2010; Molander, Grimen & Oddvar Eriksen 2012; Svensson, Johnsson & Laanemets 2022). Handlingsutrymmet är det professionella omdömet arena och möjliggör användning av kunskapsformen. Förhandsbedömningen görs således utifrån villkor som ställs av juridiken, politiken och organisationen, men det är genom användandet av det professionella omdömet som socialsekreteraren bedömer det aktuella barnets situation (Molander 2016; Cheung 2017; Caspersen & Paulsen 2023; Mesinovic Klecina, Olin & Alstam 2024).

Med bakgrund i den politiska kunskapsstyrningen mot en evidensbaserad socialtjänst, framkommer det tydligt i nya SoL 5 kap. 1§ att innebörden av en kunskapsbaserad socialtjänst är användningen av vetenskapligt förankrad och beprövad kunskap (Socialstyrelsen 2025; Svensson 2025; Myndigheten för vård- och omsorgsanalys 2026). Kontexten den sociala barnavården rör sig i är inte minst en moralisk praktik, där socialsekreterarna bland annat förväntas ta ställning i samt bedöma vad en god uppväxt och föräldraskap innebär (Sundell et al. 2007; Broadley 2021; Andersen 2022; Nilsson 2026). Med andra ord är den sociala barnavården en praktik som utöver den evidensbaserade kunskapen behöver använda praktisk kunskap för att kunna genomföra bedömningar. Risker med en alltför evidensbaserad praktik är ett förminskat handlingsutrymme vilket försvårar användandet av det professionella omdömet (Liljegren & Parding 2010; Petersén & Olsson 2015; Broadley 2021; Caspersen & Paulsen 2023; Mesinovic Klecina, Olin & Alstam 2024). Det är därför av vikt att uppmärksamma användningen av det professionella omdömet som en betydelsefull kunskapsform för socialtjänsten och som behöver ett handlingsutrymme att existera i (Schwarz et al. 2024).

Det professionella omdömet är komplicerat att beskriva i generella termer. Kunskapsformen är nämligen beroende av en subjektiv kontext och växer fram med erfarenhet av olika situationer inom ett yrke (Bornemark 2018; 2020; Cheung 2017; 2022; Östlund, Rose & Lassinantti 2026). När tillgången till begrepp och förklaringar är begränsad riskerar praktisk kunskap som denna gå förlorad eller glömmas bort i diskussioner kring vilken kunskap som

ska användas i den sociala barnavård (Petersén & Olsson 2015; Bornemark 2018; 2020; Andersen 2022). Till viss del bekräftas detta av statens kunskapsstyrning för en evidensbaserad praktik som förespråkar användningen av vetenskaplig och beprövad kunskap (Svensson 2025). Det är därför av stor relevans att vidare studera det professionella omdömet för att visa på dess relevans, användbarhet och nödvändighet som kunskapsform i professionella bedömningar. Svenska förhandsbedömningar i den sociala barnavården är ett sparsamt forskningsfält och hamnar ofta i skymundan av studier om barnavårdsutredningar. Tidigare forskning uppmanar därför till att studera förhandsbedömningar för att bidra med mer kunskap till området (Bergman, Berggren & Arnesson 2023; Ponnert 2023; IVO 2023; Havnen et al. 2023; O’Leary et al. 2024).

Sammanfattningsvis, förhandsbedömningar inom den sociala barnavården utförs av kompetenta socialsekreterare. Det är komplexa och situationsbaserade bedömningar med många moment som görs utifrån orosanmälan och ska leda fram till beslut om att inleda barnavårdsutredning eller ej. Förhandsbedömningar utförs i socialtjänstens krävande och varierande praktik vilket förutsätter en socialsekreterares handlingsutrymme. Handlingsutrymmet gör att socialsekreteraren kan navigera utomstående politiska samt organisatoriska krav och samtidigt bemöta och bedöma barnets situation. Till sin hjälp använder socialsekreteraren praktisk kunskap, den kunskap som utvecklas och uppstår i det praktiska utövandet. En form av praktisk kunskap som framhålls av tidigare forskning och teorier som aktuell och nödvändig i bedömningar är det professionella omdömet som kunskapsform. Kunskapsformen kan delvis ses som bortglömd i diskussioner om kunskapsanvändning i social barnavård och delvis som hotad om den evidensbaserade praktiken förminskar dess arena, handlingsutrymmet.

Utifrån ett konkretiserande perspektiv menar därför uppsatsen att lyfta det professionella omdömet som handlingsutrymmets kunskapsform. Detta genom att teoretiskt förklara professionellt omdöme och empiriskt undersöka socialsekreterares kunskapsanvändning vid förhandsbedömningar. Således är syftet att vidare bidra till att förstå professionellt omdöme som kunskapsform och dess betydelse för förhandsbedömningar genom att empiriskt undersöka och teoretiskt redogöra för kunskapsformen.

1.3 Syfte

Det övergripande syftet med uppsatsen är att skapa en djupare förståelse för det professionella omdömet som betydelsefull kunskapsform i social barnavård.

Syftet delas upp i ett teoretiskt delsyfte och ett empiriskt delsyfte. Det teoretiska består i att analytiskt utreda hur professionellt omdöme, såsom det framställs inom det filosofiskt grundande forskningsfältet praktisk kunskap, kan förstås som kunskapsform i den sociala barnavårdens praktik. Det empiriska består i att undersöka synen som socialsekreterare inom social barnavård har på deras användning av kunskap i förhandsbedömningar, detta för att konkretisera professionellt omdöme som en användbar kunskapsform i social barnavård.

1.4 Frågeställningar

Följande frågeställningar har utvecklats för att besvara uppsatsens två delsyften, där frågeställning ett främst syftar till att besvara det teoretiska och resterande två frågeställningar syftar till att besvara det empiriska;

1. Hur går det att redogöra för begreppet 'professionellt omdöme' som handlingsutrymmets kunskapsform i social barnavård baserat på teorier från filosofi, samhällsvetenskap och socialt arbete?
2. På vilket sätt redogör socialsekreterarna för sitt handlingsutrymme vid en förhandsbedömning i deras utsagor om användning av kunskap?
3. Hur gestaltas det professionella omdömet i socialsekreterarnas utsagor om användning av kunskap i förhandsbedömningar?

2. Kunskapsläget

I följande del ges läsaren möjlighet att sätta sig in i det sammanhang som socialsekreteraren är en del av när denne genomför en förhandsbedömning, få en inblick i kunskapskrav som ställs på socialsekreteraren och översiktligt förstå den sociala barnavården.

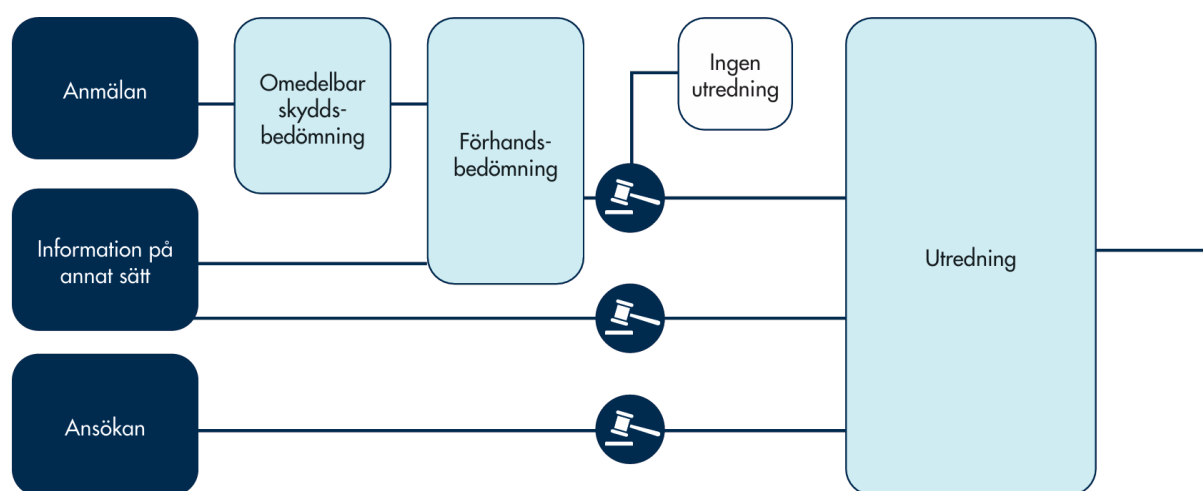
2.1 Den sociala barnavården – Svensk socialtjänst

Socialtjänsten är den myndighet som praktiserar socialnämndens ansvar att verka för barn och ungas trygga och goda uppväxtförhållanden (Ponnert 2024; Kunskapsguiden 2025a). Detta görs genom den sociala barnavården, den del av svensk välfärd vars hjälpande och stödjande insatser riktar sig till barnet och familjen. Den politiska ledningen i en svensk kommuns socialnämnd har det yttersta ansvaret för kommunens sociala barnavård. Något som leder till att organiseringen av svensk socialtjänst görs utifrån respektive kommuns förutsättningar och politiska prioriteringar vilket skiljer sig åt mellan kommunerna (ibid.). I följande avsnitt redogörs för väsentliga delar inom svensk socialtjänst sociala barnavård.

2.1.1 Orosanmälan & handlägningsprocess

Orosanmälan är ett sätt att aktualisera ett barnavårdsärende hos socialtjänsten (Socialstyrelsen 2023a). År 2022 konstaterade kunskapsmyndigheten *Socialstyrelsen* (2022a; 2022c) att var tionde barn 2021 berördes av orosanmälningar till svensk socialnämnd, en ökning på 27% från 2018. Den svenska funktionen med orosanmälningar har tidigare mötts av kritik för att i för låg utsträckning nå de barn som är i behov av socialtjänstens insatser (Kalin et al. 2022; Ponnert & Rasmusson 2024). *Socialstyrelsen* (2022c) redogör för att ökningen av orosanmälningar nödvändigtvis inte behöver innebära att fler barn far illa, utan att funktionens räckvidd har utökats. Potentiella förklaringar som exempelvis rapportering i media och sociala medier samt samhällets tydligare fokus på barnets rättigheter ses som bidragande till den ökande trenden av orosanmälningar (ibid.). En trend som förmodas fortsätta i och med lagändringen i SoL 19 kap. 1§ som sedan den 15 januari 2026 gör att fler yrkesverksamma inom exempelvis *Arbetsförmedlingen* och *Försäkringskassan* är skyldiga att anmäla oro för barn (Socialstyrelsen 2026). Lagändringen motiveras av att fler barn som är i behov av socialtjänstens insatser ska kunna nås (Socialstyrelsen 2026). Den ökande trenden av orosanmälningar visar att behovet av en fungerande social barnavård är högst aktuellt.

Socialtjänstlagen reglerar svensk social barnavård och hur socialtjänsten ska handlägga ett barnavårdsärende. Lagen ger förutsättningar att utföra socialt arbete med en helhetssyn på människor och frivilliga insatser samt respektera människors integritet och självbestämmande rätt. SoL ger endast möjlighet till frivilliga åtgärder men kan utefter en barnavårdsutredning kompletteras med tvångsåtgärder genom lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU (SFS 1990:52). SoL är en målinriktad ramlag, vilket innebär att lagen inte delger konkreta handlingsregler. Snarare framhåller lagen procedurregler, exempelvis hur en förhandsbedömning ska bedrivas samt vilken kompetens som krävs för detta. Lagen ger därmed kommunerna och socialsekreterare ett omfattande handlingsutrymme för att tillämpa och bedriva social barnavård. Nedan följer ett flödesschema (Figur 1) för att ge läsaren en överblick på handläggningsprocessen som följer en orosanmälan.

Figur 1: Flödesschema för handläggningsprocess av orosanmälan. Hämtad från "Utreda barn och unga - Handbok för socialtjänsten" (Socialstyrelsen 2023a, s.2).

De tre sätten för att aktualisera ett ärende hos socialtjänsten är anmälan, information på annat sätt eller ansökan. Vid den sistnämnda inleds i regel en utredning direkt medan de andra två genomgår en förhandsbedömning, där den förstnämnda även genomgår en skyddsbedömning. Både 23§ förvaltningslagen (SFS 2017:900) och 14 kap. 2§ SoL dikterar socialtjänstens utredningsansvar gällande barns behov av socialtjänstens insatser. Bland annat genom att kartlägga och utreda den oro som inkommit med anmälan till socialtjänsten. Likt flödesschemat (Figur 1) ovan visar, leder inte alla orosanmälningar till en barnavårdsutredning. Exempelvis år 2021 resulterade drygt hälften av orosanmälningar i en utredning (Socialstyrelsen 2022c). Vad det är som avgör huruvida en utredning ska inledas eller ej är förhandsbedömningen.

2.1.2 Förhandsbedömningens innebörd

Uppsatsen tar utgångspunkt i förhandsbedömningar, den del av socialtjänstens handläggning där orosanmälan mottagits och socialsekreteraren genomför en omedelbar skyddsbedömning. Enligt 20 kap. 2§ SoL innebär en förhandsbedömning följande;

2§ Socialnämnden ska göra en förhandsbedömning om en anmälan till socialnämnden gäller barn eller unga, ska socialnämnden fatta beslut om att inleda eller inte inleda utredning inom fjorton dagar efter det att anmälan har kommit in (förhandsbedömning). Ett sådant beslut behöver dock inte fattas om det redan pågår en utredning om det barn eller den unge som anmälan avser. Tiden för förhandsbedömningen får endast förlängas om det finns synnerliga skäl. (SFS 2025:400)

Handboken *Utreda barn och unga* (Socialstyrelsen 2023a) vänder sig till socialtjänstens verksamma vid ett barnavårdsärende. Den fungerar som praktiskt stöd till socialsekreterare när denne ska genomföra en förhandsbedömning. I handboken (ibid.) framgår det huruvida en socialsekreterare i en förhandsbedömning inte får vidta några utredningsåtgärder som exempelvis inhämtning av uppgifter från utomstående. Detta eftersom förhandsbedömningen ska besluta om behovet för sådana utredningsåtgärderna finns. Den kontakt som däremot bör tas är den i enlighet med 19 kap. 5§ SoL om att erbjuda barnet, vårdnadshavaren och den som gjort anmälan ett möte, om det är lämpligt med hänsyn till barnets bästa. Detta kallas oftast för ett anmälningsmöte vilket är frivilligt, och alla berörda parter tilldelas information om dess syfte och frivillighet. Ett anmälningsmöte kan anses olämpligt om anmälan rör misstanke om att barnet utsätts för exempelvis våld eller övergrepp (Socialstyrelsen 2023a). Mötets syfte är att kartlägga barnets situation genom att diskutera svårigheter kring barnet, undersöka aktuella stödmöjligheter, tidigare kontakt med socialtjänsten och vidare undersöka anmälarens engagemang och kompetens. Om anmälningsmötet blir av ska detta infalla inom förhandsbedömningens tidvrist på 14 dagar och ligga till grund för bedömningen om att inleda utredning eller inte (ibid.).

Utöver anmälningsmötet förtydligar handboken (Socialstyrelsen 2023a) huruvida socialsekreterares bedömningar ska grundas på innehållet i anmälan och socialtjänstens tidigare kännedom om barnet utifrån personakt eller tidigare anmälningar. Hembesök görs i regel under inledd utredning men om det är i syfte att komma i kontakt med vårdnadshavaren anses det vara relevant för förhandsbedömningen. Barnets delaktighet i förhandsbedömningen ska prioriteras och barnet har rätt till att delges information om anmälan och dess innehåll samt möjligheten att bemöta uppgifterna. Om barnet däremot inte uppnått ålder (omkring 15

år) och mognad för att själv besluta om medverkan i förhandsbedömningen behöver vårdnadshavare ge samtycke. Kontakt med både barn och vårdnadshavare bör ske utifrån barnets bästa och den enskildes integritet (ibid.).

2.2 Socialsekreterarens kunskap utifrån diverse kunskapskrav

Den sociala barnavårdens verksamhet ställer diverse krav på socialsekreterarens kunskap för att tillåtas och kunna utföra arbetet. Det är kunskapskrav från akademien, staten och organisationen samt fältet. I avsnitt nedan följer en redogörelse för dessa.

2.2.1 Socionomprogrammets kunskapskrav

Sedan 2014 finns det behörighetskrav för yrkesverksamma i den sociala barnavården, även lagstadgat enligt 25 kap. 1§ SoL. Enligt lagen behöver yrkesverksamma avlagt en socionomexamen för att vara behöriga titeln socialsekreterare och ha lov att handlägga barnavårdsärenden. Emellertid finns det undantag där personer får handlägga barnavårdsärenden om deras utbildning anses motsvara socionomexamen (SKR 2025a). Behörighetskraven omfattar mer specifikt uppgifter som barnavårdsutredning, uppföljning av beslutade insatser men även förhandsbedömning om att inleda utredning eller ej. Socionomer som kunskapsaktörer använder kunskap från olika verksamheter som utbildningen, forskning och praktiken (Svensson 2025). I yrket som socialsekreterare behöver därför socionomen navigera och utgå ifrån en omfattande men även spridd kunskapsbas. Inom socionomutbildningen reglerar högskoleförordningen (SFS 1993:100) den kunskap som socionomstudenter förväntas besitta vid en socionomexamen. Det övergripande examensmålet lyder;

För socionomexamen ska studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för självständigt socialt arbete på individ-, grupp- och samhällsnivå. (SFS 1993:100)

Utöver det övergripande målet presenterar examensordningen under rubriken *Färdighet och förmåga* ett mål mer specifikt vänt gentemot den sociala barnavården då studenten ska;

Visa kunskap om och förståelse för barns behov och sådana samhälls- och familjeförhållanden som påverkar kvinnors och mäns livsbetingelser. (SFS 1993:100)

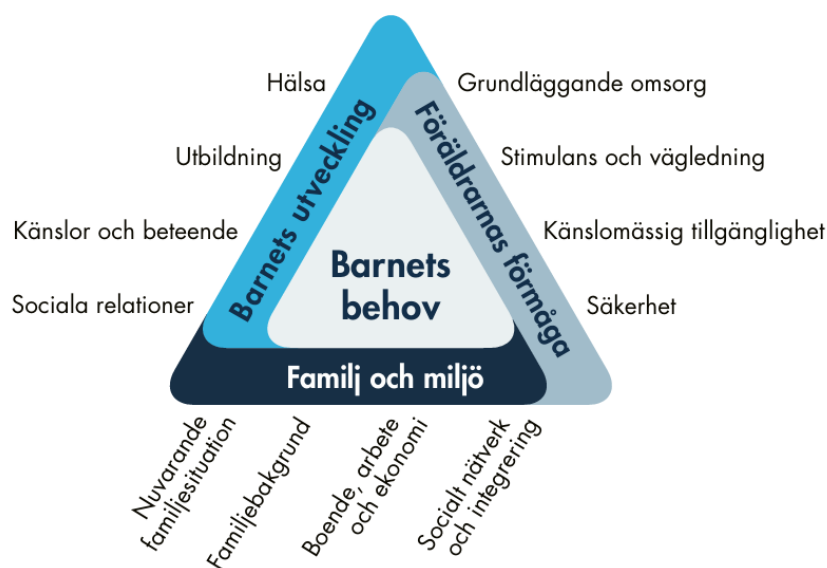
Varje lärosäte som erbjuder socionomprogram ges möjlighet att inom ramen för examensmålen utforma egna kursmål vilket kan medföra olikheter i utbildningsinnehåll (SFS1993:100; UKÄ 2019). Detta medför att socionomer besitter varierade kunskaper när de anställs till samma yrke. Socionomens expertis har kritiserats för att vara alltför bred och

spridd (Salonen & Panican 2022; Svensson 2025). Kritiken har bemötts genom att lyfta det sociala arbetets breda egenskaper samt socionomfältets förmåga att samordna en viss typ av domänkunskap, en sorts praktisk förankrad och specialiserad kunskapsbas, även om det anses vara en utmaning (Wallander 2022). Socionomprogrammet har även mötts av kritik för att vara alltför långt ifrån praktiken och tenderar vara för teoretisk lagd för att på ett optimalt vis förbereda socionomstudenten för ett yrkesliv i socialt arbete (Tham & Lynch 2019; Östlund, Rose & Lassinantti 2026).

2.2.2 Statliga & organisatoriska kunskapskrav

På statlig - och organisatorisk nivå finns även förväntningar på vilken kunskap socialekreteraren ska använda. New Public Management, NPM, vågen under 1990-talet influerade svensk välfärdsstat med nya mål- och resultatbaserade styrningslogiker för en effektiv offentlig sektor. Det mätbara ställs i fokus vilket följs av krav på verksamheters, likt socialtjänsten, administration och standardiserade metoder. NPMs styrningslogik inom den offentliga sektorn har kritiserats för att göra socialtjänsten en del av ett granskningssamhälle och förenkla komplexa problem. Kritiken som riktas mot detta granskningssamhälle landar oftast i för vem arbetet görs, individen i behov av hjälp eller den som läser rapporterna (Petersén & Olsson 2015; Bornemark 2020; Manjer Ritenius 2025; Svensson 2025). Det finns även röster som inte är lika kritiska. Där socialarbetare i den offentliga sektorn menar på att styrningslogiken bidragit med stöd och organisering som underlättat utförandet av arbete (Finne 2021).

Styrningslogiken tar sig i uttryck i den sociala barnavården främst via det politiska kravet att socialtjänstens praktik ska vara evidensbaserad (EBP) och Sveriges kommuners licensering av det standardiserade arbetssättet *Barns behov i centrum*, BBIC (Ponnert & Svensson 2016; Socialstyrelsen 2023b; Ponnert 2024). Den sociala barnavården har varit i organisatoriskt behov av ett enhetligt och vägledande arbetssätt för att enklare tillämpa regelverk, samt underlätta för systematiken i bedömningar och produktionen av beslutsunderlag (ibid.). BBIC är en del av att arbeta evidensbaserat och används främst som ett dokumentationsstöd samt beslutsunderlag under utredningsprocessen. Arbetssättet kan även vara vägledande under förhandsbedömning för att veta vilka frågor som är aktuella att ställa (Socialstyrelsen 2023a; 2023b).

Figur 2: BBIC-triangel, huvudprinciper socialsekreterare anses utreda. Hämtad från "BBIC-grundbok. Barns behov i centrum" (Socialstyrelsen 2023b, s.27).

Ovanstående figur (Figur 2) kallas för BBIC-triangel återfinns bland annat i BBICs grundbok (Socialstyrelsen 2023b, s.27) och presenterar de huvudprinciper socialsekreterare anses utreda; Barnets utveckling, Familj & Miljö och Föräldrarnas förmåga. BBIC är som nämnt ett arbetssätt och uppmanas därför i praktiken att kompletteras med ytterligare kunskap och andra standardiserade metoder som exempelvis *Signs of Safety*, SofS (Ponnert 2024; Manjer Ritenius 2025). Kortfattat är SofS en lösningsfokuserad metod för samtal med vårdnadshavare och barn vid utredningsarbete. Primärt ses metoden kartlägga, riskbedöma och säkerhetsplanerna den oro som finns för barnets situation. Metoden fungerar även konstruktivt för att förstärka funktionella delar i familjen och barnets nätverk (SBU 2022).

2.2.3 Fältets kunskapskrav

Under en längre tid har socialsekreterare i social barnavård haft en hög personalomsättning (Ponnert 2024; Ponnert & Rasmusson 2024; Akademikerförbundet SSR/SCB 2025; Försäkringskassan 2025). Socialsekreterarna befinner sig i en praktik med många stressfyllda situationer som är både kognitivt och emotionellt utmanande. Dessa arbetsförhållanden får konsekvenser i form av sjukskrivningar och försämrad kvalitet i yrkesutövandet (Akademikerförbundet SSR/SCB 2025; Försäkringskassan 2025). Socialsekreterare är därför i behov av kompetens där kunskap och förmågor hjälper denne att kunna göra bedömningar och navigera denna utmanande praktik (Avby, Nilsen & Ellström 2015; Mesinovic Klecina, Olin & Alstam 2024; Ponnert 2024; Ponnert & Rasmusson 2024).

Social barnavård är ett människobehandlande yrke vilket innebär att socialsekreteraren är i behov av kunskap som är behjälplig i situationen och mötet med individen (Munro 2019; Andersen 2022; Ponnert 2023). Studier från fältet vittnar om hur kunskapen i yrkesutövandet behöver vara praktisk lagd för att vara behjälplig och en tillgång för den professionella i mötet med individen (Avby, Nilsen & Ellström 2015; Andersen 2022; Manjer Ritenius 2025). Kunskapen som nämns i sammanhanget är oftast kopplad till det som händer i situationen, tidigare erfarenheter eller samtal med kollegor (Avby, Nilsen & Ellström 2015; Andersen 2022; Manjer Ritenius 2025). Socialsekreterares praktik handlar även om att kunna bemöta och förstå individer i utsatta livssituationer. Där värdefulla känslomässiga kunskaper som intuition spelar en betydelsefull roll och kan ses som en avgörande indikator för socialsekreterare vid riskbedömning och avvägning av relevant och viktig information i situationen (Curtis 2024).

2.3 Socialsekreterarens sammanhang

För att förstå vilket sammanhang uppsatsens informanter befinner sig i beskriver följande avsnitt innebörden av rollen som socialsekreterare i socialtjänstens sociala barnavård. Socialtjänsten ses som ett exempel på en människobehandlande organisation och socialsekreteraren som frontlinjebyråkrat.

2.3.1 Människobehandlande organisationer – situationsbaserat arbete

Socialtjänstens verksamheter för social barnavård är några av välfärdssektorns kärnverksamheter vilket även innebär att det är en människobehandlande organisation (Johansson, Dellgran & Höjer 2015). Dessa organisationers verksamheter utgår från interaktionen mellan dess professionella och samhällsmedborgare i behov av skydd, hjälp eller stöd. Utgångspunkten för verksamheterna är situationerna som samhällsmedborgaren befinner sig i och hur organisationen utifrån situationen kan vara behjälplig. Livssituationer är högst normativa och satta i ett moraliskt sammanhang, det krävs därför att organisationens arbete är moraliskt och i samklang med rådande normer och värderingar (Sundell et al. 2007; Johansson, Dellgran & Höjer 2015; Broadley 2021). Organisationerna förutsätts av ett politiskt styre, juridik och betydande handlingsutrymme eftersom de utför bedömningar i offentlig regi utifrån ett samhälleligt ansvar i förhållanden som är osäkra och föränderliga. Det finns även ett maktförhållande att ta hänsyn till i interaktionen mellan professionella och samhällsmedborgare i verksamhetens praktik. Den professionella besitter oftast maktmedel

som kan användas gentemot samhällsmedborgaren och likaså avgör disponeringen av resurser som samhällsmedborgaren är i behov av (Johansson, Dellgran & Höjer 2015).

2.3.2 Frontlinjebyråkraten & deras handlingsutrymme

Socialsekreterare i den sociala barnavården är offentligt anställda och kan även benämnas som gräsrotsbyråkrater, eller frontlinjebyråkrater. Med Michel Lipskys (2010) etablerade begrepp menas frontlinjebyråkraten vara yrkesverksamma inom offentliga organisationer som möter samhällsmedborgare och fördelar offentliga förmåner. Utifrån mötet utreder, åtgärdar och bedömer frontlinjebyråkraten medborgares behov och i vilken utsträckning välfärden kan tillfredsställa detta. Frontlinjebyråkrater utmärks och kännetecknas ofta av deras relativt omfattande och legitimerande handlingsutrymme som ger de autonomi och diskretionär makt (Liljegren & Parding 2010; Molander, Grimen & Oddvar Eriksen 2012; Svensson, Johnsson & Laanemets 2022). Även om frontlinjebyråkraten har begränsad tillgång till resurser och är underställd det politiska styret samt organisatoriska regler, finns ett utrymme av handlingsfrihet för att denne ska kunna genomföra bedömningar av varje enskild medborgares särskilda situation. Handlingsutrymmet är en nödvändighet för frontlinjebyråkraten att kunna utföra arbetet i en situationsbaserad, osäker och föränderlig praktik, användningen av handlingsutrymmet förutsätter faktorer som autonomi, legitimitet och kunskap (Lipsky 2010; Svensson, Johnsson & Laanemets 2022).

2.3.3 EBP:s påverkan på kunskapsanvändning

Professor i social policy och framgångsrik engelsk forskare inom social barnavård Elieen Munro (2008; 2019), belyser huruvida den sociala barnavårdens verksamheter tampas med osäkerhet. Inte minst när det kommer till kunskapsanvändning i bedömningar och beslutsfattande. Den sociala barnavårdens verksamhet har en historik av att inte ses som kunskapsbaserad och sakna en enhetlighet i yrkesutövandet, detta har kritiserats för att skapa en praktik som saknar tillit från omgivningen och bristande legitimitet i beslut (Munro 2008; 2019; Ponnert & Svensson 2016; Ponnert & Johansson 2024). Implementeringen av EBP i den sociala barnavården har å ena sidan välkomnats för att ha minskat osäkerheten genom introduceringen av kunskapsbaserade arbetssätt som stöd för socialsekreterare. Men å andra sidan kritiserats för att förespråka alltför teoretiska kunskapsformer som därmed saknar relevans för social barnavårds verksamheter som är högst praktiska. Detta har medfört en annan typ av osäkerhet kring tillämpning av kunskap och bidragit till en minskad användning

av praktiska, även kallade professionella, kunskapsformer (Petersén & Olsson 2015; Ponnert & Svensson 2016; Avby, Nilsen & Ellström 2015; Munro 2019; Andersen 2022).

Den evidensbaserade praktiken är ett sätt för välfärdsstaten att kontrollera och styra sina professioner (Liljegren & Parding 2010). En del i detta är att styra välfärdsprofessioners verksamheter mot en kunskapsbaserad praktik i linje med följande direktiv från *Socialstyrelsen*;

Evidensbaserad praktik (EBP) handlar om att medvetet och systematiskt sträva efter att bygga vård och omsorg enligt bästa tillgängliga kunskap. Den professionella väger samman den enskildes situation, erfarenheter och önskemål, bästa tillgängliga kunskap med sin expertis, vid beslut om insatser. (Socialstyrelsen 2025)

Socialstyrelsens direktiv är en mildare version av EBP som till skillnad från den hårdare versionen på papper har som ambition att inkludera både den professionellas och klientens kunskap. Däremot har implementeringen av EBP i praktiken visat sig ha svårt att bibehålla ambitionen och snarare krympt det professionella handlingsutrymmet och tiden med klienten (Petersén & Olsson 2015; Ponnert & Svensson 2016). Med rötter i en marknadslogik har EBP ambitionen att effektivisera och kvalitetssäkra socialt arbete, i praktiken har detta inneburit introduceringen av standardiserade metoder och manualer som ett krav för socialarbetaren att upprätthålla och utföra (ibid.). Tillämpningen av standardiserade metoder och manualer har medfört en viss dualitet i praktiken, å ena sidan införlivas mer tillit till professionen från omgivningen och professionellas säkerhet i sitt yrkesutövande ökas. Å andra sidan riskerar handlingsutrymmet lida när metoderna och manualerna får en ledande roll i exempelvis ett beslutsfattande, något som skapar en osäkerhet hos den professionella kring hanteringen av det kvarvarande utrymmet (Ponnert & Svensson 2016; Avby, Nilsen & Ellström 2015).

För socialtjänstens sociala barnavård har EBP specificeras ytterligare i och med 5 kap. 1§ i nya SoL som tyder på att en verksamhet uppnår en god kvalitet vid användning av teoretisk kunskap likt den vetenskapliga och beprövade;

Verksamhet inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. Verksamheten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Var och en som fullgör uppgifter inom socialtjänsten ska medverka till att den verksamhet som bedrivs och de insatser som genomförs är av god kvalitet (SFS 2025:400).

Lagen förtydligar såvida att en kunskapsbaserad socialtjänst innebär att dess verksamheter använder vetenskaplig och beprövad kunskap som en del i att uppnå god kvalitet. Munro (2019; Ponnert 2023) med stöd från andra kunniga inom området understryker att en

kvalitativ social barnavård är först möjlig när den professionella förstår, inte strikt efterföljer, förordningar och gör det i balans med det professionella omdömet.

3. Tidigare forskning

I följande del redogörs mer specifikt för forskningsläget och tidigare nationella samt internationella forskningsstudier för en vidare förståelse av förhandsbedömningar i den sociala barnavården, kunskapsanvändning i socialt arbete och professionellt omdöme i socialt arbete.

3.1 Förhandsbedömningar – ett sparsamt beforskat fält

I en närmare sökning efter aktuell forskning av kunskapsanvändning i den sociala barnavårdens förhandsbedömningar går det snabbt att konstatera ett sparsamt beforskat fält både nationellt och internationellt. Forskning inom social barnavård fokuserar främst på barnavårdsutredningar och kan i viss utsträckning beröra förhandsbedömningar som en nödvändig förutsättning (se bl.a. Bergman, Berggren & Arnesson 2023; Ponnert 2023; O’Leary et al. 2024; Manjer Ritenius 2025). Däremot existerar forskningsstudier och rapporter som konstaterar behovet av forskning och kunskap relaterat till beslut om att inleda barnavårdsutredning och vikten av att undersöka det som ligger till grund för beslut i social barnavård (Havnen et al. 2023; IVO 2023; O’Leary et al. 2024).

Befintlig forskning handlar ofta om barnavårdsärenden relaterade till våld eller barns delaktighet i bedömningsprocessen. Dessa studier sätter socialarbetares röst i fokus för att studera förhållningssätt till de regelverk och resonemang som leder fram till beslut om att inleda utredning eller ej (se bl.a. Ferguson 2017; Münger & Mattsson 2018; Ponnert 2023; Kosher & Katz 2025). När beslutsgrunder inom förhandsbedömningar undersökts internationellt görs detta främst i syfte att visa på vilka ärenden som oftast leder till en barnavårdsutredning (O’Leary 2024). Vidare internationellt har även forskare intresserat sig av kunskapsanvändning men då för att undersöka användningen av standardiserade metoder i förhandsbedömningar när det kommer till ärenden gällande sexuellt ofredande av barn (Patyi & Mydlíková 2025). Utifrån ovanstående redogörelse av bristen på studier angående förhandsbedömningar relaterade till kunskapsanvändning urskiljer undertecknad en kunskapslucka.

Det sparsamma forskningsfältet och tidigare uppmaningar från forskningar motiverar att närmare undersöka förhandsbedömningar och gör det till ett högst relevant område att studera och bidra med mer kunskap till.

3.2 Kunskapsanvändning – ett väl beforskat fält

Kunskapsanvändning i socialt arbete är ett relativt berikat forskningsfält. I den svenska forskningsrapporten *Kunskap i socialtjänsten* publicerad av *Forskarskolan för yrkesverksamma* i socialtjänsten framhåller redaktörerna detta (Svensson & Plantin 2024) inledningsvis hur centrala aktörer i socialtjänsten ständigt använder kunskap och vikten av att undersöka detta. Tidigare forskning belyser olika former av kunskap i socialt arbete, detta på olika vis och med polariserad begreppsanvändning (Ponnert & Rasmusson 2024; Plantin & Sernbo 2025; Sernbo & Skårner 2025). I stora drag återfinns en kategorisering av praktisk och teoretisk kunskap (se bl.a. Petersén & Olsson 2015; Avby, Nilsen & Ellström 2015). Forskning baserad på socialsekreterarnas utsagor inom svensk social barnavård visar hur praktisk kunskap ses vara situationsbunden, värdebaserad, erfarenhetsbaserad och kollegialt förknippad. Medan teoretisk kunskap oftast framförs som evidensbaserad utifrån forskning samt beprövade och standardiserade metoder (Avby, Nilsen & Ellström 2015). Enhetschefer inom svensk socialtjänst vittnar om att det finns en pluralism av kunskapsformer i socialt arbete, vissa mer betydande än andra. Exempelvis värderar enhetschefer erfarenhetsbaserad samt evidensbaserad kunskap som mer betydande än den klientbaserade kunskapen (Karlsson et al. 2021).

Mycket av den nationella forskningen om kunskapsanvändning i socialt arbete, däribland social barnavård, relateras till NPMs inflytande på professionellas användning och syn på evidensbaserad kunskap i relation praktikbaserad kunskap (Höjer & Forkby 2011; Avby, Nilsen & Ellström 2015; Petersén & Olsson 2015). Svenska socialsekreterare i social barnavård har uttryckt att de känner av NPMs kunskapsstyrning mot evidensbaserad kunskap. Däremot ser de sig fortsatt använda praktikbaserade kunskapen eftersom den är hjälpsam vid beslutstaganden (Höjer & Forkby 2011). Den praktiska kunskapen anses även vara en stor tillgång för socialsekreterare när det kommer till svårigheter att tillämpa en evidensbaserad kunskap. Med hjälp av praktikbaserad kunskap kan evidensbaserad kunskap bli till en tillgång och lättare anpassas till det fält som socialarbetaren befinner sig i, något som anses avgörande för att kunna bemöta människor på bästa möjliga vis (Petersén & Olsson 2015; Andersen 2021). Forskning om kunskap inom andra yrkesgrupper i socialt arbete har även visat hur hälso-och sjukvårdskuratorer förhåller sig till evidensbaserad kunskap på ett praktiskt sätt. Detta då den evidensbaserade kunskapen är generaliserad kunskap som inte gynnar det

specifika förhållningssätt som behövs i mötet med individer i svåra livssituationer (Ståhl & Lundälv 2024; Sernbo, Törnbom & Ståhl 2025).

Ytterligare tidigare forskning om kunskapsanvändning i social barnavård studerar processer kring beslutfattande bedömningar. En förklaring till detta kan återfinnas i antagandet att kunskapsanvändning oftast tar sig uttryck i socialsekreterares bedömningar och följande beslutfattanden. Genom att granska socialsekreterares bedömningar kan en synliggöra vilken kunskap som används vid lösningar av komplicerad uppgift eller hur socialsekreteraren tänker vid användning av kunskap (Wallander 2022). I en svensk etnografisk studie av kunskapsanvändning i bedömningar inom social barnavård, framkommer vikten av mötet med vårdnadshavare och barn som grund för att kunna ta beslut om hjälpande insatser (Mesinovic Klecina, Olin & Alstam 2024). Den professionellas erfarenhet, handlingsutrymme och situationsbaserade kunskap blir såvida viktig i mötet för att kunna ta reda på samt bemöta barnet och vårdnadshavare på ett legitimt och adekvat vis. Även i den norska motsvarigheten av social barnavård har forskning visat hur den professionellas handlingsutrymme och användning av situationsbaserad kunskap är avgörande för att kunna ta beslut (Caspersen & Paulsen 2023; Havnen et al. 2023). Institutionella standardiseringskrav och riktlinjer har visat sig negativt påverka bedömningsprocessen eftersom de anses statiska och begränsande i bland annat mötet med barn (Caspersen & Paulsen 2023).

Ovanstående tidigare forskning om kunskapsanvändning och antagandet att undersöka beslutfattande bedömningar för att synliggöra kunskapsanvändning motiverar till att vidare studera bedömningar i svensk social barnavård, detta för att kunna uppmärksamma socialsekreterarens användning av praktisk kunskap.

3.3 Professionellt omdöme

Likt tidigare forskning om kunskapsanvändning tenderar även studier av det professionella omdömet göras i relation till beslutfattande bedömningar i socialt arbete (Helm & Roesch-Marsh 2017). Forskare menar att detta är relativt komplexa begrepp och relation är en utmaning för det sociala arbetet att åskådliggöra och förhålla sig till (Helm & Roesch-Marsh 2017; Bastian, Dunk-West & Wendt 2021; Svenson et al. 2025; Witter 2025). Resultat av tidigare forskning visar hur beslut inom socialt arbete är baserade på bedömningar som oftast går att leda tillbaka till det professionella omdömet (Molander, Grimen & Oddvar Eriksen 2012; Caspersen & Paulsen 2023; Mesinovic Klecina, Olin & Alstam 2024). I den sociala

barnavården menar även forskare att professionella använder sitt handlingsutrymme och omdöme för att tillämpa kunskap i sina bedömningar samt i mötet med barn och familj (Ponnert 2023; Mesinovic Klecina, Olin & Alstam 2024). Att utöva socialt arbete är annorlunda gentemot att studera socialt arbete. Lärare inom socionomutbildningen vittnar om utmaningar i att kunskapsmässigt praktiskt rusta socialarbetare inför ett yrkesliv. Detta eftersom professionellt omdöme är förknippat med ett erfarenhetsbaserat lärande och utövande av socialt arbete (Cheung 2017; Östlund, Rose & Lassinantti 2026).

Det professionella omdömet framställs av forskare som något en socialarbetare använder för att kunna ta kloka och rätt beslut i svåra situationer och tillämpa samt omsätta kunskapen i det sociala arbetets praktik (Cheung 2017; 2022; Broadley 2021; Mesinovic Klecina, Olin & Alstam 2024). Vidare visar tidigare forskning hur den sociala barnavården gestaltar användandet av professionellt omdöme och hur professionella talar om det som en nödvändighet när det kommer till bedömningar. Detta eftersom de professionella använder omdömet för att tillämpa och ta vara på kunskap i mötet med familjer för att på så vis bemästra holistiska bedömningar (Avby, Nilsen & Ellström 2015; Broadley 2021; Cheung 2022; Andresen 2022). Även om professionellt omdöme anses vara högst närvarande och behjälpligt i social barnavård kan det även vara krävande. Något som beror på att socialarbetaren i det mellanmännsliga mötet behöver vara lyhörd och förhålla sig till många faktorer, inte minst hur exempelvis ett barn beter sig i mötet och utifrån det professionella ansvaret socialarbetaren har i sin yrkesroll (Andresen 2022).

Användningen av det professionella omdömet tar sig i uttryck på olika sätt och i olika utsträckning beroende av social barnavårdsmyndigheters kontext (Samsonsens & Turney 2017). Studien som här refereras till jämför England och Norges myndigheter för social barnavård, där resultatet visar att det professionella omdömet spelar en större roll i norsk än i engelsk kontext. Användningen av professionellt omdöme i norsk kontext presenteras av forskarna som en avgörande del i bedömningar och att användningen är frekvent. Medan användningen av det professionella omdömet i engelsk kontexten är starkt influerat av byråkratisering som förespråkar en standardiserad bedömning och sätter omdömet sekundärt. Forskarna framhåller även det professionella omdömet betydelse i situationer av osäkerhet, där omdömet används empiristiskt och är ett sätt för professionella att ta ansvar över sitt yrkesutövande i social barnavård (ibid.). En annan studie av den engelska sociala barnavården under Covid-19 visar på det professionella omdömet avgörande roll i att kunna ta snabba,

kloka och legitima beslut i en utmanande och osäker kontext (Manthorpe 2021). Svenska studier av det professionella omdömet har även tagit plats i andra professioner där domare och lärare är yrkesverksamma. I dessa studier framhålls vikten av att ge utrymme till det professionella omdömet för att bedömningar inom professionen ska vara legitima och anpassade efter rådande omständigheter (Öhman 2017; Orback 2025).

Professionellt omdöme i socialt arbete har mött kritik för att de-professionalisera yrket (Cheung 2017). Detta då den oftast misstas för sunt förnuft och att socialarbetaren därför inte grundar sina bedömningar på kunskap. Men professionellt omdöme motiveras av tidigare forskning att vara kunskap hos den erfarna socialarbetaren (Cheung 2017; 2022; Broadley 2021; Andresen 2022). I kommande teoretiska redogörelser kommer undertecknad vidare visa hur det professionella omdömet erkänns som en kunskapsform och dess nödvändighet för socialt arbete. Det finns även forskning som uppmanar till vidare studier inom social barnavård som undersöker socialsekreterares inre processer, däribland professionellt omdöme för att vidare förstå dess betydelse för bedömningar och beslut inom verksamheterna (Kettle 2018). Med bakgrund av detta motiveras studiens syfte att empiriskt undersöka och teoretiskt redogöra för professionellt omdöme i den sociala barnavårdens förhandsbedömningar.

4. Teoretisk referensram

Teoretiska resonemang som förs i följande del syftar till att teoretiskt redogöra för professionellt omdöme som kunskapsform, användning av kunskap i den sociala barnvården, diskretionära beslut och handlingsutrymmets dimensioner. Den teoretiska referensramen kommer i uppsatsens resultat- och analysdel först teoretiskt analyseras och sedan tillämpas på empirin för att analysera socialsekreterarnas kunskapsanvändning.

4.1 Fronesis – Aristoteles (bortglömda) kunskapsform

Kunskapsteorier utgår från uppfattningen att kunskap uttrycks och används olika. Det är därför enklare att definiera samt tala om begreppet genom att redogöra för olika former av kunskap (Torbjørnsen Halås & Fuglseth 2023). *Fronesis* är en av dessa kunskapsformer som introducerades av Aristoteles (2000) och presenteras mestadels tillsammans med två andra kunskapsformer vid namn *Episteme* och *Techne*. Fronesis-kunskap och techne-kunskap kategoriseras som praktisk kunskap och episteme-kunskap som teoretisk kunskap. Detta eftersom kunskapsformerna har fundamentala skillnader för hur människan tar till sig och använder dem. Fronesis och techne omsätts i ett handlande och är något som människan lär sig genom övning och utövande medan människan lär sig episteme genom att studera och observera (Aristoteles 2000; Nilsson 2026). Nedan följer en övergripande tabell (Tabell 1) över Aristoteles tre kunskapsformer.

Tabell 1: Övergripande tabell över Aristoteles tre kunskapsformer. Inspirerad av Peter Nilsson (2026, s.72).

Kunskapskategori:	Teoretisk	Praktisk	
Kunskapsform	Episteme: Vetande	Techne: Konstfärdighet	Fronesis: Klokhet
Aktivitet	Skådande (Theoria)	Framställning (Poiesis)	Handling (Praxis)
Kunskap om/i	Sanningar	Konsten att tillverka & laga olika saker	Dygdigt handlande med, mot & i förhållande till andra människor
Lärande	Studerande, observation	Övning, utövande	Övning, utövande

Under 2000-talet fick fronesis ett uppsving inom samhällsvetenskapen tack vare ekonomiska geografen Bent Flyvbjerg (2004). Med bakgrund i Aristoteles kunskapsformer började Flyvbjerg teoretiskt resonera om användningen av relevant kunskap för praktiska yrken som innefattar arbete med människor, däribland socialt arbete. Flyvbjerg konstaterade ett behov av att kunskap behöver tillämpas på ett fronesiskt vis för att vara användbar för praktikern och att detta var möjligt när människan använde sitt omdöme (Flyvbjerg 2004; Flyvbjerg, Landman & Schram 2012). Med utgångspunkt i Flyvjergs teoretiska resonemang har forskare inom socialt arbete byggt vidare och studerat fronesis i professionen (se bl.a. Petersén & Olsson 2015; Andersen 2022).

Anna Charlotta Petersén och Jan Ingvar Olsson (2015) är två svenska forskare som har vidareutvecklat Flyvjergs teoretiska resonemang om fronesis i socialt arbete. Med utgångspunkt i både Aristoteles och Flyvbjerg redogör de två forskarna (ibid.) hur de tre kunskapsformerna tar sig uttryck och representeras i socialt arbete. Episteme förklaras som vetenskaplig kunskap, likt kunskap inom naturvetenskapen, den kunskap som oftast ses som allmängiltig och är oberoende av sitt sammanhang. I socialt arbete återfinns denna kunskapsform i den evidensbaserade praktiken där kunskap som förespråkas är vetenskaplig (ibid.). Techne förklaras som tillämpning av färdigheter. Hur den professionella använder

teknisk, även kallad instrumentell, kunskap för att veta hur denne ska genomföra eller uppnå något. Detta motsvaras i socialt arbete av när professionella använder sig av exempelvis manualer eller arbetssätt på ett pragmatiskt sätt som löser konkreta problem eller vet vilken fråga som kan ställas för att ta reda på relevant information för sammanhanget (ibid.).

Fronesis förklaras av Petersén och Olsson (2015) vara praktisk klokhets samt kunskap som är situationsbaserad och specifik för situationen människan befinner sig i. Kunskapen är värderande och reflexiv för att människan ska kunna ta kloka och noga överlagda beslut i reella situationer. När den professionella i socialt arbete använder sitt omdöme för att effektivt och etiskt tillämpa kunskap i bedömningar är det fronesis som används (ibid.). Fronesis i egenskap av kunskapsform är både intrinsiskt och instrumentell. Den är i sig en egen kunskapsform men även nödvändig för att människan ska kunna använda de övriga kunskapsformerna episteme och techne i specifika situationer på ett klokt och pålitligt sätt. Enligt Aristoteles (2000) och Flyvbjerg med kollegor (Flyvbjerg, Landman & Schram 2012) är det anledningen till att fronesis är människans mest betydelsefulla intellektuella förmåga för att kunna ta beslut i förhållande till andra människor.

Det finns forskare (Trevithick 2008; Mattsson 2017; Andersen 2022) inom socialt arbete som talar om att socialt arbete som profession optimalt exemplifierar användning av fronesis eftersom professionen är situationsbaserad och bedömningsinriktad. Jonna Bornemark (2020) är en svensk professor i filosofi och verksam på *Centrum för praktisk kunskap* på Södertörns högskola. Med ett filosofiskt och kunskapsteoretiskt perspektiv har Bornemark (2018; 2020; Kunskapsguiden 2025b) utvecklat Aristoteles fronesis i en professionell kontext, för att vidare introducera fronesis i socialt arbete. Enligt professorn i filosofi (ibid.) gestaltas fronesis i en professionell kontext genom det professionella omdömet, en kunskapsform som används i mellanmänniskliga professioner som vården och socialt arbete tack vare de professionellas handlingsutrymme.

Bornemark (2020) uppmärksammar hur fronesis till skillnad från Aristoteles andra två kunskapsformer i allmänhet hamnat i skymundan eller glömts bort i dagens samhälle. Ett exempel är huruvida fronesis som begrepp saknar representation i det svenska språket, något som kan bidragit till en avsaknad av allmän uppfattning om begreppet (Bornemark 2020; Kunskapsguiden 2025b). Till skillnad från fronesis lever episteme kvar i exempelvis begreppet epistemologi, läran om kunskap, och techne lever kvar i teknik. När

kunskapsformerna är representerade i språket ges människan indikationer om deras innebörd och gör även kunskapsformerna begreppsligt tillgängliga för människan att använda i diskussioner. Enligt Bornemark (2020; Kunskapsguiden 2025b) kan detta vara en bidragande faktor till att fronesis inte är lika representerad, i många fall bortglömd, i diskussioner kring kunskapsanvändning i mellanmänniskliga yrken som socialt arbete. Bornemark (2018; 2020) menar att episteme generellt sett och i allmänhet erkänns som idealet av vad kunskap är, vilket ses som ytterligare en förklaring till att fronesis tenderar uppmärksammas i mindre utsträckning. I allmänhet värderas episteme högre än fronesis (se bl.a. Karlsson et al. 2021). Detta eftersom episteme är teoretisk och mätbar kunskap, oftast något konkret att analysera, kvalitetssäkra och dra slutsatser kring. Medan fronesis som praktisk kunskap är subjektiv, omätbar och abstrakt. I ett samhälle med stort fokus på granskning och kvalitetssäkring erkänns därför inte fronesis som lika legitim eller användbar kunskap i relation till episteme (Bornemark 2018; 2020).

Med begreppet professionellt omdöme vill Bornemark (2020; Kunskapsguiden 2025b) påverka den allmänna uppfattningen och förståelsen för fronesis. Begreppet konkretiserar fronesis i ett professionellt sammanhang där professionella arbetar med människor, exempelvis i socialt arbete. Ur ett kunskapsteoretiskt- och professionsperspektiv menar därför Bornemark (ibid.) att Aristoteles fronesis idag gestaltas i användningen av det professionella omdömet inom professioner som socialt arbete. Genom att se det professionella omdömet som en kunskapsform kan fronesis bli mer tillgängligt i diskussioner om kunskapsanvändning i människobehandlande professioner. Det professionella omdömet konkretiserar hur fronesis är nödvändig för att den professionella i socialt arbete ska kunna bemöta människor och göra bedömningar.

4.2 Fronesis i ett professionellt sammanhang

Professionellt omdöme definieras av filosofer på Södertörns högskolas *Centrum för praktisk kunskap* som;

[...] att i den konkreta situationen fatta rätt beslut utifrån en förståelse av den specifika situationen och professionen i sin helhet. Det bygger på yrkesutövarens förmåga att sätta det allmänna, det vill säga en mer övergripande förståelse av uppdraget, samt den kunskap och de värden som står på spel, i relation till det konkreta. (Schwarz et al. 2024, s.57)

Jonna Bornemark (2020; Kunskapsguiden 2025b) kan ses bygga vidare på denna definition. Professorn i filosofi framhåller professionellt omdöme som en situationsbaserad och handlingsinriktad kunskapsform som används av den professionella för att på ett klokt sätt kunna bedöma, bemöta och hantera specifika situationer och personer i ett visst unikt sammanhang. Bornemark (ibid.) definierar professionellt omdöme genom att bryta ner användandet av det till att professioner består av komplexa och unika situationer som den professionella behöver förhålla sig till. En avgörande utgångspunkt för den professionella är att det finns många saker denne inte vet om situationen eller personen i fråga.

Utgångspunkten för det professionella omdömet är mer eller mindre ett *icke-vetande*, en utgångspunkt som införlivar ödmjukhet inför situationen och gör att den professionella måste vara lyhörd på information för att inte konstatera något som inte tillhör situationen. Enligt Bornemark (2018; 2020; Kunskapsguiden 2025b) är användandet av det professionella omdömet ett sätt att kunna hantera ett icke-vetande. Det är även att samordna samt förvalta information om aktuell situation och andra kunskapsformer som blir aktuella i en situation. Bornemark (ibid.) delar således upp användandet av professionellt omdöme i två beståndsdelar. Den ena delen står för lyhördheten i sammanhanget och innebär att den professionella använder sina sinnen, känslor och erfarenheter. Den andra delen innebär en klok förvaltning och tillämpning i praktiken av teorier, evidens och manualer eller arbetssätt, det vill säga andra kunskapsformer som *techne* och *episteme*. Båda delarna görs på ett samordnande och anpassat vis i en professionell kontext utefter situationen.

Lyhördheten är möjlig genom sinnen och känslor som får den professionella att se till här och nu. I mötet med människor kan det innebära att med hjälp av synen och hörseln avläsa kroppsspråk och lyssna på vad som sägs i stunden, dessa i sig ger intryck som den professionella förhåller sig till på ett klokt sätt (Bornemark 2020; Kunskapsguiden 2025b). För att vidare kunna ta reda på det människan inte vet använder även den professionella sina känslor. I mellanmänniskliga yrken blir känslorna därför avgörande för att den professionella ska förstå vad det är som pågår inom människan. Det handlar inte om att använda känslorna i affekt eller att fysiskt agera på dem. Utan att på ett omdömesgillt sätt resonera över hos vem känslan ligger, exempelvis hos den professionella eller barnet, och hur ska samt kan den professionella bemöta känslan på ett klokt sätt (ibid.). Känslorna uppfattar även stämningar i mötet med människor och gör att professionella kan bemöta känslorna som en människa kommer in med i ett möte. Erfarenheter av tidigare situationer ger en vägledande repertoar för

vad som tidigare fungerat och inte, tillsammans med lyhördheten på vad som är unikt för aktuell situation kan erfarenheten hjälpa till att i stunden bemöta individer på ett klokt vis (ibid.). Viktigt är att erfarenheten och lyhördheten samspelar eftersom varje situation behöver hanteras på ett unikt sätt då erfarenheter lätt kan tillämpas på ett allmänt och slentrianmässigt vis.

Den andra delen fokuserar mer på det professionella, där den professionella anses vara kunnig på sitt område och använder kunskapsformer på ett klokt vis (Bornemark 2020; Kunskapsguiden 2025b). Teorier för att exempelvis kunna tolka och förstå situationen, evidens i form av vetenskaplig forskning på området och manualer eller arbetssätt som stöd i ett tillvägagående. Den andra delen representerar andra kunskapsformer och hur de används på ett klokt sätt för att anpassas och omsättas i praktiken utefter den särskilda situationen (ibid.). Detta liknar det som både Aristoteles (2000) och Flyvbjerg med kollegor (Flyvbjerg, Landman & Schram 2012) har resonerat kring där andra kunskapsformer blir relevanta för praktiken när den används med hjälp av fronesis, eller på ett fronesiskt vis. Bornemark (2020; Kunskapsguiden 2025b) ser att det professionella omdömet på så vis utgår från att den personen som besitter omdömet är professionellt kunnig inom sitt yrkesområde socialt arbete. Den professionella använder omdömet som kunskap vid osäkerhet och stöd för att utföra arbetet på ett rätt och klokt vis för den unika och specifika situation denne står inför.

Båda delarna samverkar och samordnas när det professionella omdömet används (Bornemark 2020; Kunskapsguiden 2025b). Samverkan och samordningen styrs och påverkas av det Bornemark (2020, s. 85) kallar för *vadheter* som gör att den professionella behöver ställa sig frågan; Vad är viktigt i situationen? Det kritiska med vadheter är att den professionella behöver identifiera rätt sorts vadheter eftersom det styr samt påverkar vad den professionella uppmärksammar i situationen (Bornemark 2020; Hultqvist & Hollertz 2025). Bornemark (2020; Kunskapsguiden 2025b) menar därför att det är viktigt som professionell att diskutera och samtala med sina kollegor om olika potentiella vadheter i ärenden. Det professionella omdömet har kritiserats för att inte vara professionellt och göra praktiken oenhetlig (Cheung 2017). Bornemark (2018; 2020; Kunskapsguiden 2025b) bemöter denna kritik genom att lyfta huruvida arbetet med människor behöver innehålla en del flexibilitet för att kunna hantera komplexiteten som kommer med en individ i behov av hjälp. Vidare menar professorn i filosofi (ibid.) att det professionella omdömet är kunskapsformen som hjälper den

professionella att navigera de situationer som går utom allmängiltiga lagar eller mätbara förhållningssätt som exempelvis förespråkas i en evidensbaserad praktik.

4.3 Diskretionärt beslutsfattande & handlingsutrymmets dimensioner

Professionsteoretiska resonemang är användbara för att utveckla Bornemarks (2018; 2020; Kunskapsguiden 2025b) resonemang i del 4.2. Som professionell i socialt arbete besitter socialarbetaren ett handlingsutrymme som är nödvändigt när aktuell situation kräver vägledning utöver allmängiltiga lagar och regler (Molander, Grimen & Oddvar Eriksen 2012; Svensson, Johnsson & Laanemets 2022). Inte för att ersätta dessa utan för att kunna handla mellan dem i en kontext med varierande behov och oförutsägbara händelser. En vanlig situation när handlingsutrymmet blir tydligt är vid beslutsfattande som föregås av bedömningar i det sociala arbetets myndighetsutövning (se bl.a. Ponnert & Svensson 2016; Ponnert 2023; Mesinovic Klecina, Olin & Alstam 2024).

Diskretionärt beslutsfattande i den sociala barnavården är den form av beslut som främst styrs och tas av socialsekreteraren. Det innebär att beslutet tas av den professionella och inte uteslutande av regler och förordningar utan snarare baseras på den professionellas kunskap (Liljegren & Parding 2010). Vid diskretionärt beslutsfattande är det av stor betydelse att de standardiserade metoderna, likt BBIC, och manualer endast fungerar som stöd för socialsekreteraren. Detta för att ge den professionella det handlingsutrymme som behövs i praktiken för att utföra bedömningar och kunna ta ett beslut, beslut som inte uteslutande kan tas av ett arbetssätt eller en manual (Ponnert & Svensson 2016; Andersen 2022; Ponnert 2023; Mesinovic Klecina, Olin & Alstam 2024).

Med utgångspunkt i Lipskys teori om att frontlinjebyråkrater ges utrymme att fatta diskretionära beslut, presenterar professionsforskaren Anders Molander (2016) med kollegor (Molander, Grimen & Eriksen 2012) handlingsutrymmet som tvådimensionellt. En strukturell dimension, *discretionary space*, och en resonerande dimension, *discretionary reasoning*. Den första dimensionen är det givna utrymmet, ramen bestående av lagar och organisatoriska regler. Den andra dimensionen är epistemisk där den professionella kognitivt resonerar hur och handlar för att nå önskade samt rätta beslut i situationen. Denna dimension redogör för processen från professionellas insamling av information till beslutstagande (Molander 2016).

Vid forskning om beslutsprocesser inom social barnavård har Molanders (2016) teori om ett tvådimensionellt handlingsutrymme använts i flera studier i syfte att förstå och konkretisera bedömningar som leder till beslut (se bl.a. Ponnert 2023; Mesinovic Klecina, Olin & Alstam 2024). Det har visat sig vara den andra dimensionen, resonemangen, som socialarbetaren oftast refererar till och använder sig av för att motivera och rättfärdiga beslut inom social barnavård (Molander 2016; Ponnert 2023; Mesinovic Klecina, Olin & Alstam 2024). När lagar och regler inte är tillräckliga eller inte går att handla utifrån använder de professionella sitt omdöme för att kunna resonera kring den komplexa och särskilda situation som tillhör det enskilda ärendet.

Forskare (Mesinovic Klecina, Olin & Alstam 2024) inom svensk social barnavård har tillämpat dimensionerna och redogjort deras relation till professionellas kunskap. Detta för att bland annat konkretisera hur dimensionerna tar sig uttryck i praktiken. Den strukturella dimensionen kännetecknas av lagar och riktlinjer som ger allmängiltig, oftast vetenskaplig, kunskap om barns behov och en normativ syn på ett bra föräldraskap (ibid.). Kunskap hjälper den professionella att navigera det strukturella och samtidigt ta hänsyn till aktuell information för att kunna bedöma situationen barnet befinner sig i. Oftast ställer sig den professionella frågor som; Vad handlar situationen om? och Vad bör göras?. Den andra dimensionen kännetecknas av bedömningarna som görs av orosanmälningar och i barnavårdsutredningar. Kunskapen hjälper den professionella ta kloka och rätt beslut utifrån den särskilda situationen som socialsekreteraren gör bedömningar utifrån (ibid.).

5. Metod

I denna del redogörs den metod som använts inklusive resonemang och överväganden angående vetenskapsteoretisk utgångspunkt, förförståelse samt självreflexivitet, urval och tillträde, genomförande, analysmetod, etiska riktlinjer och metodens kvalitetskriterier. Sammanfattningsvis har en kvalitativ metodansats använts för att med en semistrukturerad teknik intervjua åtta socialsekreterare från sju kommuner i Skåne.

5.1 Vetenskapsteoretisk utgångspunkt

I människans berättelser av egna upplevelser återfinns en uppfattad verklighet, att studera denna verklighet är ett sätt att nå, men även generera, ny kunskap. Den uppfattade verkligheten ses vara en av de viktigaste för att skapa en förståelse för den värld människan lever i. Detta går i linje med uppsatsens narrativa ansats och utgångspunkt i vetenskapsteorins fenomenologiska perspektiv (Kvale & Brinkmann 2014; Sohlberg & Sohlberg 2019; Selmer Mehti 2023; Zahavi 2025). Valet av ansats och utgångspunkt motiveras utefter uppsatsens förhållning till verkligheten och att kunskapsutvinningen ses vara mer relativistiskt än realistiskt (Sohlberg & Sohlberg 2019). Arbetet ämnar nämligen nå kunskap om professionellt omdöme som kunskapsform genom att ta del av socialsekreterarnas upplevelse av kunskapsanvändning i social barnavård.

Med det fenomenologiska perspektivet avser studien kunna ta del av verkligheten som något upplevt, att kunskap nås genom upplevelser av den levda världen och att sanningen ligger i människans essens (Kvale & Brinkmann 2014; Sohlberg & Sohlberg 2019; Selmer Mehti 2023; Zahavi 2025). Människan ger uttryck för sin essens och sina upplevelser av den levda världen när den delger sitt narrativ, utsagor om sin verklighet. Med hjälp av kvalitativa forskningsmetoder har arbetet för avsikt att ta del av socialsekreterarnas utsagor om kunskapsanvändning i förhandsbedömningar (Kvale & Brinkmann 2014; Selmer Mehti 2023). I uppsatsens analysarbete kombineras det fenomenologiska och hermeneutiska perspektivet inom vetenskapsteorin. Detta med anledning av att använda teorival och en förförståelse i analysen för att kunna analysera delar av och placera begreppet professionellt omdömet i en kontext där det används som en kunskapsform. Kombinationen förekommer ofta i kvalitativa studier och möjliggör för arbetet att tolka, begreppsliggöra och konkretisera fenomenet professionellt omdöme i socialsekreterares upplevelser av kunskapsanvändning (Kvale & Brinkmann 2014; Sohlberg & Sohlberg 2019).

Studiens val av kvalitativ forskningsmetod är gjord med bakgrund till denna vetenskapsteoretiska utgångspunkt. Kvalitativa forskningsmetoder är lämpliga för att deskriptivt djupt studera och tolka fenomen i deras kontext (Kvale & Brinkmann 2014; Zahavi 2025). Fenomenet i fråga är det professionella omdömet i kontexten av kunskapsanvändning i förhandsbedömning i social barnavård. Till skillnad från kvantitativa breda och beskrivande undersökningar med bakgrund i realistiska perspektiv, har arbetet bakgrund i ett relativistiskt perspektiv. Arbetet avser att använda en kvalitativ metod för att djupgående undersöka upplevelser och konkret redogöra för fenomen (Kvale & Brinkmann 2014; Sohlberg & Sohlberg 2019; Zahavi 2025). Detta med anledning att skildra samt tolka kunskapsanvändning i förhandsbedömningar inom social barnavård för en djupare förståelse för användningen av professionellt omdöme.

5.2 Forskningsmetod

Då uppsatsen har som ambition att djupgående ta del av narrativ och verkligheten för ett specifikt fenomen anses den kvalitativa metoden semistrukturerad intervju som passande (Kvale & Brinkmann 2014). Metoden tillåter forskaren att arbeta induktivt, vara följsam och tolkande i samtal med informanter. Den semistrukturerade varianten av intervjun möjliggör en viss flexibilitet men även en tematisk struktur. Intervjuguiden (Bilaga 1) med öppna frågor är en utgångspunkt för intervjun men tillåter samtidigt forskaren att vara följsam med följdfrågor utefter informantens svar (ibid.). Utifrån uppsatsens vetenskapsteoretiska ansats är metoden gynnsam och lämplig, den semistrukturerade intervjun ger nämligen utrymme för informantens berättande samtidigt som strukturen möjliggör teman att tolka utifrån uppsatsens syfte. Etnografiska studier som deltagande observation och fältstudier kan även ses som passande för uppsatsens ambition att ta del av en verklighet och människors upplevelser. Däremot gjordes en avgränsning till valet av en kvalitativ intervju utefter etnografiska studiers behov av tid som inte passade uppsatsens tidsram (Kvale & Brinkmann 2014; Göransson 2019).

Intervjun genomfördes digitalt via videoplattformen *Zoom*. Den ökade tillgången av videoplattformar som Zoom har bidragit till fler valmöjligheter för genomförandet av kvalitativ forskning (Gray et al. 2020). Bland annat att genomföra intervjuer via videoplattformar. Metoden är högst användbar inom samhällsvetenskaplig forskning där ämnen som studeras gynnas av videoplattformarnas mobilitet och tidseffektivitet (Bryman 2025). Traditionella forskningsmetoder har kritiserats för att inte kunna hantera eller vara

flexibla i kontext av ovisshet vilket medför risken att dessa sammanhang saknar forskning (Jasanoff 2007). Socialt arbete, mer specifikt socialtjänstens arbete, är en ovis praktik där hög arbetsbelastning, möten med individer och tidskrävande arbete styr yrkesverksammas vardag (Akademikerförbundet SSR/SCB 2025; Försäkringskassan 2025). För att utföra forskning i detta fält behöver forskare ta hänsyn till kontexten och anpassa val av metod. Med anledning av detta valdes de semistrukturerade metoderna att genomföras digitalt vilket mottogs väl av informanterna.

Valet av att genomföra intervjuerna digitalt förutsatte några metodologiska överväganden (Bryman 2025). En fördel med att genomföra intervjuerna digitalt var det större urval som kunde göras då undertecknad inte var begränsad utefter resmöjligheter till kommunerna. En annan fördel var flexibiliteten i att boka om intervjuer när socialsekreterarna fick förhinder, i stället för att ställa in intervjun helt kunde den bokas till en annan dag. En tredje fördel som även uttrycktes av informanterna själva, var hur tidseffektiv intervjun blev då praktiska faktorer som att avsätta tid för att emot undertecknad på kontor och även boka konferensrum inte behövdes ta hänsyn till. Nackdelar med att genomföra intervjun digitalt relateras ofta till tekniken (Gray et al. 2020; Bryman 2025). Då kommunala verksamheter som socialtjänsten tillgodoser anställda med videoplattformar uppfattades informanterna bekanta med att använda Zoom. Undertecknad gjorde även förberedelser inför intervjuerna inspirerade av tidigare forskning för att testa tekniken och minska risken för problem (Gray et al. 2020). Även om undertecknad provtestat direktlänken till Zoom-rummet uppstod problem med tekniken ett fåtal gånger när direktlänken inte fungerade. Men genom mejlkontakt och reserv länkar kunde problemen smidigt lösas och intervjun genomfördes.

5.3 Förförståelse samt självreflexivitet

Då undertecknad är socionom och har erfarenhet av arbete inom bland annat den sociala barnavården finns en förförståelse för uppsatsens ämne. Undertecknad har även studerat praktisk filosofi vilket medfört ett intresse och förståelse för olika kunskapsformer. Denna förförståelse för med sig både för- och nackdelar. Uppsatsens ämne är valt utifrån intresse och ett upplevt behov av att klargöra samt konkretisera kunskapsformer i socialt arbete. Detta kan göra att undertecknad eventuellt påverkat arbetet i en viss riktning eller tagit information och redogörelser om den sociala barnavården samt kunskapsformer för given. Undertecknad har därför genomgående under uppsatsens process tagit hjälp och fått konstruktiv kritik från handledaren för att se på arbetet från nya infallsvinklar. Hjälp har även tagits från

utomstående parter som inte har erfarenhet eller kunskap om uppsatsens ämne. De utomstående parterna har på så vis uppmärksammat undertecknad på luckor eller det som är svårförståeligt i uppsatsen. Detta för att öka uppsatsens transparens, vara inkluderande och göra uppsatsen begripligt för läsare som inte har förförståelse. En liknande nackdel med förgivettagande sågs även hos informanterna. Det fanns tendenser av att informanterna inte gjorde allt explicit i sina svar då de antog att undertecknad förstod vad de menade. Undertecknad försökte därför medvetet be informanterna att förklara ytterligare, exemplifiera eller ställa följdfrågor för att uppmuntra socialsekreterarens berättande.

Inspirerad av filosofen Martin Heideggers (Sohlberg & Sohlberg 2019; Zahavi 2025) hermeneutisk-fenomenologiska syn på förförståelsen som en resurs och till för att utmanas av förvärvad kunskap, ser sig även undertecknad medvetengöra förförståelsen och reflexivt förhålla sig till den. Exempelvis i resultat-och analysdelen är undertecknad medveten om att tolkningen av socialsekreterarnas utsagor görs både utifrån teorier om professionellt omdöme och sin egen förförståelse av fenomenet. Både teorin och förförståelsen är i linje med varandra, det vill säga teorier och förförståelse om hur vi kan förstå professionellt omdöme genom att studera kunskapsanvändning. Detta kan ses som något positivt och att undertecknad inte medvetet påverkat resultatet och analysen i en helt annan riktning. I resultat-och analysdelen ser undertecknad att ämnet konkretiseras på ett sätt som inte är anpassat utefter undertecknads förståelsehorisont utan har endast utvidgat denna (ibid.). Även ovanstående styckes reflektioner kring förförståelsen exemplifierar ett medvetandegörande och undertecknads reflexiva förhållningssätt kring förförståelsens påverkan.

5.4 Urval & tillträde

Eftersom studien syftar till att undersöka och konkretisera ett specifikt fenomen i en särskild yrkesgrupp som utför förhandsbedömningar gjordes ett kriteriestyrt urval vilket kategoriseras som ett målstyrt urval (Bryman 2025). Studien följer den kvalitativa forskningstraditionen med ambitionen att undersöka informanternas deskriptiva utsagor vilket gör ett icke-sannolikhetsurval som detta passande. Till skillnad från ett sannolikhetsurval som är mer passande för studier som följer den kvantitativa forskningstraditionen med ambitionen att generalisera studiens resultat till populationen (ibid.). Det målstyrda urvalet görs för att utförligt kunna svara på studiens frågeställningar genom att avsiktligt välja informanter med relevanta erfarenheter för studien. De två kriterierna som ansågs viktiga för informanterna att uppfylla var således baserade på studiens frågeställningar;

- Yrkesroll, socialsekreterare, som genomför förhandsbedömningar vid orosanmälan till socialtjänstens enhet barn och familj.
- Behörighet, socionomexamen, att aktualisera (inleda) en barnavårdsutredning.

Utifrån tidsramen av en masteruppsats, tillgänglighet och potentiella jämförande analyser, avgränsades studien till socialtjänster i Skånes 33 kommuner. Ytterligare en avgränsning gjordes utifrån studiens tillförlitlighet genom att exkludera en kommun. Detta gjordes då kommunen varit tidigare har varit undertecknads arbetsgivare. Undertecknad har därför en relation till de yrkesverksamma som utför förhandsbedömningar vilket kan anses partiskt gentemot övriga kommuner och därför påverka studiens tillförlitlig. För att komma i kontakt med informanterna gjordes ett snöbollsurval, även det kategoriserat som ett målstyrt urval (Bryman 2025). Genom tillgången till *Sveriges Kommuner och Regioners* (SKR 2025b) sammanställda kontaktlista över gemensamma mejladresser, för medborgare att komma i kontakt med kommunen, skickades en intresseförfrågan (Bilaga 2) om deltagande till de 32 aktuella kommunerna. I förfrågan framgick kriterierna för deltagande i studien. Ansvariga för kommunens gemensamma mejladress vidarebefordrade förfrågan till respektive kommuns socialtjänsts enhet för barn och familj. Därefter kontaktades undertecknad av åtta socialsekreterare från sju kommuner som ville delta i studien. När ett snöbollsurval används genom att en förfrågan skickas ut av en andra part, i detta fall av ansvariga för kommunens gemensamma mejladress, kan inte undertecknad garantera att alla 32 kommuners socialsekreterare som arbetar med förhandsbedömningar på enheten för barn och familj nåddes av förfrågan (Bryman 2025). Däremot möjliggjorde det målstyrda urvalet ett effektivt sätt att nå relevanta informanter eftersom socialsekreterares individuella mejladresser inte är lika tillgängliga.

Det målstyrda urvalet resulterade i följande åtta informanter från sju olika kommuner i Skåne. Några andra kommuner svarade undertecknad att de tyvärr var för tungt belastade och fann inte tid för intervjuer medan andra inte svarade alls. Nedan presenteras en tabell (Tabell 2) med bakgrundsvariabler, informanternas och kommunernas namn är figurerade för att individen ska förbli anonym (för vidare resonemang se rubriken *Etiska riktlinjer*). Bakgrundsvariablerna ger läsaren information om informanternas kommuntillhörighet, kommunstorlek, kön, ålder, akademiskutbildning, anställning och erfarenhet av socialt arbete. Bakgrundsvariabler ses som önskvärda och inte bärande i arbetet.

Tabell 2: Bakgrundsvariabler för respektive informant.

Informant	Kommun	Kommunstorlek efter SKR:s kommungruppsindelning 2023	Kön	Ålder (år)	Akademiskutbildning	Anställd inom respektive kommun som socialsekreterare för hantering av orosanmälningar, sedan (månad & år)	Antal år av erfarenhet inom socialt arbete (år)
A	Björnstad	Storstad	Kvinna	40	Socionomexamen Masterexamen sexologi	December 2025	16
B	Vargstad	Större stad	Kvinna	34	Socionomexamen	Januari 2026	10
C	Vargstad	Större stad	Kvinna	42	Socionomexamen Masterexamen socialt arbete	April 2016	15
D	Rävstad	Mindre stad	Kvinna	30	Socionomexamen	Juni 2025	4
E	Laxstad	Mindre stad	Man	33	Socionomexamen	Mars 2015	10
F	Älgstad	Mindre stad	Kvinna	54	Socionomexamen	Mars 2025	9
G	Fårstad	Mindre stad	Kvinna	45	Beteendevetarexamen Socionomexamen Masterexamen sexologi	Maj 2019	21
H	Kostad	Mindre stad	Kvinna	31	Socionomexamen	September 2025	12

Kommungrupperna följer *Sveriges Kommuner och Regioners* (SKR 2022) indelning av storstäder, större städer och mindre städer. Majoriteten av informanterna representerade mindre städer. Av informanterna var sju kvinnor och en man, en könsfördelning som kan ses spegla verkligheten då majoriteten av socialsekreterare i Sverige är kvinnor (SCB 2026). Åldersspannet låg mellan 30 och 54 och samtliga informanter har avlagt en socionomexamen. Hur länge informanterna varit på sin nuvarande anställning där de genomför förhandsbedömningar, varierade mellan några enstaka månader och tio år. Samtliga informanter hade erfarenhet av att arbeta inom socialt arbete, den som arbetat kortast hade gjort det i fyra år och den som arbetat längst i 21 år.

Som tidigare nämnt och visat i tabellen deltog åtta informanter från sju olika kommuner. I Vargstad gick informanterna med på en intervju om de kunde genomföra den tillsammans. Då arbetet var i behov av informanter för att uppnå en mättnad i det empiriska materialet godtogs kravet. Detta gjorde att en av totalt sju intervjuer skilde sig från de andra sex där endast en socialsekreterare intervjuades i respektive intervju vilket går att problematisera. Å ena sidan förekommer kvalitativa intervjuer som innehåller två informanter (Bryman 2025). Undertecknad som intervjuade såg även till att ställa båda respondenterna samma intervjufrågor och fördela ordet så båda socialsekreterarna fick chans att svara på frågorna och delge sina erfarenheter. En annan kvalitativ metod där flera informanter deltar samtidigt

kallas fokusgruppsintervjuer. Däremot brukar dessa ha en minimumgräns på tre deltagande och har en moderator som leder det som blir mer av ett samtal om ämnen än en intervju (Kvale & Brinkmann 2014; Bryman 2025). Fokusgruppsintervjuer var ett alternativt metodval för studien. Men på grund av uppsatsens tidsram och logistiska fördelar valdes i stället digitala intervjuer med enskilda socialsekreterare med undantag för Vargstad.

En intervju med fler än en informant kan å andra sidan medföra en förlust av djupgående svar när samtals utrymmet ska delas och det finns en risk att informanter inte vågar uttrycka sig lika fritt som de skulle gjort om de var själva (Kvale & Brinkmann 2014; Bryman 2025). Däremot var socialsekreterarna genomgående i den aktuella intervjun hänsynstagande gentemot varandras uttalanden och uppfattades även trygga i varandras sällskap. Ibland hjälptes de åt när någon av dem inte hittade ord eller med att bekräfta varandras upplevelser. Men utöver det uppfattades socialsekreterarna som självständiga i sina svar. Denna självständighet bidrog till att undertecknad valde att behandla respektives informants utsagor separat från varandras och genomföra analysen på samma sätt som med övriga informanternas utsagor (mer om analysprocessen framförs under rubriken *Analysmetod*). Avslutningsvis, det som avgjorde godtagandet av Vargstads krav att ha en gemensam intervju, var att det skulle medföra ytterligare två socialsekreterares erfarenheter, i stället för att förlora två. Därmed kunde det empiriska materialet uppnå en mättnad vilket i uppsatsens fall innebar att informanterna delgav liknande utsagor och erfarenheter som möjliggjorde tematisering, analyser och slutsatser (Kvale & Brinkmann 2014).

5.5 Genomförande

Genomförandets övergripande förfarande inleddes med att undertecknad gjorde sig bekant med forskningsområdet, teorier om kunskapsformer och beslut om avgränsning för insamling av empiri. Under arbetets gång har litteratursökning av vetenskapliga artiklar, facklitteratur och avhandlingar främst gjorts via Lunds universitet bibliotekens söktjänst *Finn. Scopus* har även använts som hjälpmedel för att via forskares hänvisningar till annan forskning hitta relevant litteratur. För att kartlägga och avgränsa litteratursökningen till professionellt omdöme som kunskapsform och kunskapsanvändning i social barnavård har undertecknad valt att använda följande nyckelord; *Social work; Professional judgement, Professional discretion, Practical forms of knowledge, Use of knowledge, Initial assessment child protection. Socialt arbete; Professionellt omdöme, Handlingsutrymme, Praktiska kunskapsformer, Kunskapsanvändning, Förhandsbedömningar inom social barnavård.*

Information och kunskap om arbetet inom svensk socialtjänst har inhämtats via *Socialstyrelsen* och deras webbtjänst *Kunskapsguiden*.

För genomförande av urval, tillträde samt att intervjun genomfördes digitalt med en semistrukturerad teknik, hänvisas läsaren till tidigare delar som djupare berör dessa. I ett tidigt stadiet av uppsatsens process och parallellt med beaktandet av teori kontaktades socialsekreterare. I samband med detta gjordes även ett preliminärt syfte och frågeställningar vilka genom uppsatsens process har ändrat riktning (Bryman 2025). Valet av att tidigt ta kontakt med informanterna gjordes för att öka chanserna av ett adekvat antal deltagande informanter. Undertecknad ville även ha framförhållning i kontakten med informanterna utifrån vetskapen att socialsekreterare är en populär yrkesgrupp att studera vars tid över till annat, exempelvis intervjuer, är minimal. Det som går att kritisk anmärka på valet av att intervjua socialsekreterarna tidigt i processen är att skapandet av intresseförfrågan och intervjuguiden utgick från en annan riktning än analysen. Exempelvis specificeras inte professionellt omdöme i intresseförfrågan (Bilaga 2) eller intervjuguide (Bilaga 1). Detta eftersom specificering gjordes senare i processen både utifrån teoretisk inläsning och socialsekreterarnas utsagor. Det är vanligt för kvalitativa studier att vara flexibla och ta olika riktningar under uppsatsens gång (Bryman 2025). Däremot går det att vara kritisk mot vad det gör gentemot uppsatsens röda tråd och den information som delgivits informanterna. Undertecknad vill därför vara noga med att poängtera att riktningen endast specificerades utefter socialsekreterarnas utsagor och förvärvad kunskap vid inläsning under arbetsprocessen. Efter varje intervju skrev undertecknad ner centrala nyckelord som uppkommit i intervjuerna vilka användes som stöd vid analysen.

Socialsekreterarna som samtyckt till deltagande via en informations- och samtyckesblankett (Bilaga 3), bokades in för en digital intervju via mejl och delgavs en Zoom-länk till ett privat Zoom-rum skapat av undertecknad. Informanterna tillfrågades även att skicka bakgrundsinformation via mejl för att undvika att detta skulle missas eller missförstås vid intervjun. Samtliga informanter svarade via mejl på bakgrundsfrågor som exempelvis ålder, kön, akademisk utbildning och erfarenhet av socialt arbete. Cirka tio minuter innan avtalad tid för intervju öppnade undertecknad Zoom-rummet och såg till att vara tillgänglig via mejl för att svara på frågor ifall tekniken inte skulle fungera. På så vis kunde undertecknad även bemöta och välkomna informanterna när de anslöt sig till Zoom-rummet. Intervjuerna pågick i cirka 45 minuter och inledningsvis såg undertecknad till att bland annat presentera sig själv,

återigen delge syftet med intervjun och informantens rätt till frivilligt deltagande och möjlighet att avbryta deltagandet, informera när röstinspelning påbörjades samt öppna upp för frågor från informanterna. Under intervjun ställdes öppna frågor med utgångspunkt i intervjuguidens övergripande teman. Detta för undertecknad att kunna vara följsam och flexibel utifrån informanternas svar och för att ge informanterna möjligheten att fördjupa berättelser om deras erfarenheter (Kvale & Brinkmann 2014; Bryman 2025).

I genomförandet av arbetet har en abduktiv ansats används vilket främst ges uttryck för i analysen (Kvale & Brinkmann 2014; Bryman 2025). Analysen växlar mellan tidigare teorier om professionellt omdöme som handlingsutrymmets kunskapsform och uppsatsens empiriska material, intervjuerna. Valet av ansats motiveras av uppsatsens syfte att vidare försöka förklara och ge mening till professionellt omdöme som kunskapsform genom att undersöka kunskapsanvändning i den sociala barnavårdens förhandsbedömning. Där processen för att förklara fenomenen som framkommer i det empiriska materialet kombineras med förförståelsen för professionellt omdöme som kunskapsform. Analysen är ett försök att ge en sannolik förklaring till socialsekreterarnas utsagor, resultatet, i samspel med teori och på så vis även konkretisera innebörden av professionellt omdöme som en kunskapsform. En utmanande och kritisk del i en abduktiv analys är att både arbeta nära det empiriska materialet och samtidigt ta ett steg tillbaka för att sätta det i ett teoretiskt sammanhang (ibid.). Undertecknad har därför i slutdiskussionen med utgångspunkt i empirin försökt presentera och vidareutveckla tidigare teoretiska resonemang om professionellt omdöme som kunskapsform.

Den abduktiva ansatsen har inslag av både induktiva och deduktiva synsätt och är vanligt förekommande i kvalitativ forskning likt uppsatsen där en förklaring eller förståelse är i sikte (Bryman 2025). Uppsatsens genomförande har således influerats av ett abduktivt tänkande. Uppsatsens mer teoretiska delar representerar ett mer deduktivt synsätt vilket vanligtvis används inom kvantitativa hypotesprövande studier, däremot har arbetet inte förhållit sig till hypoteserna. Medan delar bestående av observerande av fenomen representerar ett induktivt synsätt som främst används vid kvalitativa studier av verkligheten, däremot har uppsatsens ambition inte varit att uteslutande utveckla teori från empirin. Kombinationen av de två synsätten möjliggjorde ett förhållningssätt och förförståelse till empirin, där teorin ger en vidare förståelse och förklaring till professionellt omdöme som kunskapsform utifrån

socialsekreterarnas utsagor om kunskapsanvändning. Vidare och djupare redogörelse för analysen presenteras i följande avsnitt.

5.6 Analysmetod

Analysmetoden som används är en *tematisk analys* (TA) inspirerad av de samhällsvetenskapliga forskarna Virginia Braun och Victoria Clarke (2006). Metoden möjliggör en analys som är tillgänglig och systematisk för att skapa koder och teman av kvalitativa data likt uppsatsens empiri. Då syftet med arbetet är att använda empirin för att djupare förstå professionellt omdöme som kunskapsform, krävs en analysmetod som både kan sammanfatta, tolka samt identifiera viktiga egenskaper i empirin utifrån uppsatsens frågeställningar och teori. Krav som TA uppfyller och motiveras därför som en passande analysmetod för uppsatsen (ibid.). Analysprocessen följer Braun och Clarke (ibid.) sex steg för att göra en TA; *Bekantskapande med empirin, Initial kodning, Temasökning, Granskning av potentiella teman, definiering och namngivning av teman samt presentation av teman*. Forskarna (Braun & Clarke 2022) tog först fram analysmetoden för analys av empiri inom psykologin men metoden har även framgångsrikt använts i andra fält så som socialt arbete. Under analysprocessen har undertecknad försökt ha ett reflexivt förhållningssätt. Detta för att vara medveten om den egna subjektiviteten och påverkan på analysprocessen, inte minst vid tolkningar som påverkas av egen bakgrund och förförståelse (ibid.).

Beaktandet med empirin gjordes genom transkribering av röstinspelning som sedan skrevs ut i pappersform för att noggrant läsas igenom ett par gånger. Den initiala kodningen påbörjades när undertecknad satt med läsning av transkriberingarna och manuellt kodade för att identifiera liknande utsagor samt relevanta koder efter studiens syfte och frågeställningar. Undertecknad var genomgående medveten om att fortsatt vara nära informanternas utsagor i kodningen och hade nyckelorden som hjälp till detta. Efter den initiala kodningen sammanfördes relaterade koder till preliminära teman genom en temasökning. På så vis kunde mönster utgöras i socialsekreterarnas utsagor. Vidare granskades de preliminära teman för att bedöma deras interna homogenitet och externa heterogenitet, det vill säga om ett temas innehåll är enhetligt och meningsfullt samt att olika teman skiljer sig från varandra (Braun & Clarke 2006). Därefter fastställdes slutgiltiga teman och döptes utefter deras analytiska innehåll. Namngivandet representerade även de mönster som urskilts från socialsekreterarnas utsagor och tog hänsyn till temans relation till uppsatsens frågeställningar. Avslutningsvis presenterades teman i resultat och analys under benämningen resultatavsnitt som ett sätt att

strukturerat och pedagogiskt besvara frågeställningarna. För att vara transparent och trovärdig i presentationen av resultat och analys valde undertecknad att presentera citat som bäst lämpat och representativt ger läsaren en inblick i socialsekreterarnas utsagor.

5.7 Etiska riktlinjer

I 3§ lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning (SFS 2019:504) redogörs att lagen tillämpas bland annat på forskning som utförs inom universitet och högskola. Enligt 4§ i lagen är det forskaren som ansvarar för att följa god forskningssed. Den svenska myndigheten Vetenskapsrådet (2024) lyfter etiska rekommendationer för att forskning ska uppnå god forskningssed. Vetenskapsrådet (ibid.) presenterar forskningsetiska principer som när de efterföljs ses upprätthålla en god forskningssed. Principerna kan uttryckas i form av krav; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Kraven har främst för avsikt att forskning ska utföras för att generera kunskap med respekt, ansvar och hänsyn för de individer som berörs av forskningsprocessen, även hänvisat till som individskyddskravet (Kvale & Brinkmann 2014; Vetenskapsrådet 2024). I den aktuella studiens fall är individerna informanterna, socialsekreterarna.

Den aktuella studien ses uppfylla *informationskravet* och *samtyckeskravet* då informanterna delgivit information om uppsatsens syfte, vad deras deltagande innebär och informerat om samtycke (Kvale & Brinkmann 2014; Vetenskapsrådet 2024). Detta gjordes både skriftligt och muntligt. Först i intresseförfrågan (Bilaga 2) om deltagande, sedan i informations- och samtyckesblankett (Bilaga 3) som de deltagande fick skicka till sig samt skrivit under och till sist muntligt i inledningen av intervjun. Undertecknad var noggrann att framföra i både samtyckesblankett och i inledning av intervjun att deltagandet är frivilligt och samtycket kan när som helst under processens gång tas tillbaka utan förklaring. Informanterna informerades även om att namn kommer att figureras och likaså kommunen de arbetar för. Figurering gjordes för att skydda individen genom att denne förblev anonym och kunde känna sig trygg med att uttrycka sig i intervjun utan att det skulle kunna föras tillbaka till personen. I informations- och samtyckesblanketten och inledningen av intervjun framfördes även att givet samtycke innebär samtycke till röstinspelning vid intervjutillfället.

Nyttjandekravet tillgodoses då empirin endast används i forskningssyfte inom ramen för den aktuella studien (Vetenskapsrådet 2024). Både via skrift och muntligt informerades informanterna om att känsliga personuppgifter som röstinspelning endast kommer behandlas i

aktuell studie och gallras efter godkänd masteruppsats. Då inspelningen av intervjun skedde med hjälp av verktyg i Zoom som har möjligt att både spela in röst och video, var undertecknad noggrann med att informera informanterna att enbart röstinspelningen upptas samt sparas ner på en extern hårddisk och ej i molntjänst. Detta för att skydda personuppgifter och att det endast är undertecknad som har tillgång till röstinspelningarna. Transkribering av röstinspelningarna gjordes endast av undertecknad som tillsammans med handledare haft tillgång till det empiriska materialet. Det empiriska materialet har på detta vis inte varit åtkomligt till obehöriga (ibid.).

Ovanstående stycke redogör för en konfidentiell hantering av empiriska materialet, röstinspelningen och dess transkribering, som innehåller personuppgifter av känsligt slag gjordes för att efterfölja *konfidentialitetskravet* (Vetenskapsrådet 2024). Andra personuppgifter som exempelvis kön och utbildning behandlades även inom ramen för studien. Informanterna och kommunen informanterna är anställda av figureras i studien för att konfidentiellt hantera informanternas identitet och utsagor. Något som kan ses utmana konfidentialitetskravet är intervjun med Vargstads två deltagande socialsekreterare. Detta eftersom undertecknad inte kan garantera att någon av socialsekreterarna röjt till utomstående vad den andre uttryck under intervjun. Ytterligare etiska överväganden som gjorts för att respektera informanterna är i framställning av citat och analys av utsagor. Framställningen har haft ambitionen av att vara sanningsenlig för att informanternas erfarenheter ska så korrekt och respektfullt som möjligt skildras i studien (Kvale & Brinkmann 2014). Citaten är varsamt redigerade enbart för att göras mer begripliga för läsaren. Avslutningsvis ses även god forskareetik uppnås då undertecknad har följt de råd och anvisningar som tilldelats för att uppnå transparens i arbetet och korrekt använt ett referenssystem för att hänvisa till tidigare forskning (Eldén 2020)

5.8 Kvalitetskriterier

Inom den kvalitativa forskningen finns olika motsvarigheter till de begrepp som används i kvantitativ forskning för att visa på studiers kvalitet. Den kvantitativa forskningstraditionen använder främst begreppen validitet och reliabilitet, den förstnämnda ser till studiens giltighet och den sistnämnda till dess tillförlitlighet (Kvale & Brinkmann 2014; Bryman 2025). Begreppen bär stor vikt när syftet med studien är att kvantitativt mäta och generalisera resultat. Om syftet däremot är mer kvalitativt för att ge deskriptiva och djupgående förklaringar av fenomen bär inte begreppen samma vikt utan ses mer hämma kvalitativa

processer (Bryman 2025). Därför inspireras uppsatsen av forskarna Yvonna Lincoln och Egon Gubas (1985) kriterier för att se till kvalitativa studiers kvalitet; Trovärdighet, Bekräftelsebarhet, Överförbarhet och Pålitlighet.

Arbetet ses uppnå *trovärdighet* genom att undertecknad löpande under intervjun använde en form av deltagarvalidering, kontrollerade frågor ställdes för informanten att bekräfta om undertecknad uppfattat utsagorna rätt eller inte (Lincoln & Guba 1985; Bryman 2025).

Trovärdigheten återspeglas även i undertecknads ambition att genomgående skapa en röd tråd i arbetet och redogöra för detta (Kvale & Brinkmann 2014). Exempelvis valde undertecknad att specificera syfte och frågeställningar efter insamling av empirin för att uppsatsens delar skulle vara i linje med varandra, en specificering som gjordes enbart utifrån socialsekreterarnas utsagor och nytilkommen kunskap (för längre utläggning se rubriken *Genomförande*). Att alla intervjuer spelades in och transkriberades noggrant kan även bidra till en trovärdighet. Citat kunde sedan användas i resultat-och analysdelen för att stärka att tolkningarna gjorts korrekt utifrån informanternas utsagor (Bryman 2025). Presentation av citat och redogörelse för vem citatet tillhör bidrar till en *bekräftelsebarhet* där läsaren förstår vem som uttalat och tolkat vad av informanterna och den undertecknade. En god forskareetik har efterföljts och visar att undertecknad genomfört studien i god tro och använt ett korrekt referenssystem för att tydliggöra vem som uttalat vad. Även detta kan ses bidra till uppsatsens bekräftelsebarhet (Lincoln & Guba 1985; Bryman 2025).

Att uppfylla kriteriet för *överförbarhet* kan ses utmanande utifrån den övergripande vetenskapsteoretiska ansatsen som tas i arbetet (Lincoln & Guba 1985). Fenomenologin ser till ett visst fenomen utifrån individens deskriptiva erfarenheter vilket valet av kvalitativ metod hjälper forskaren att nå (Kvale & Brinkmann 2014; Zahavi 2025). Resultatet redogör för subjektiva verklighetsberättelser och är därmed bundet till dess kontext, något som även bekräftas av det målstyrda urvalet. Däremot finns det inget som utesluter att fenomenet professionellt omdöme kan studeras i liknande yrkesgruppers kunskapsanvändning men att resultatet behöver behandlas utefter kontexten inom vilken fenomenet studeras. För att göra studien *pålitlig* har undertecknad genomgående varit reflexiv och transparent med uppsatsens process för att ge läsaren möjlighet att följa undertecknads genomföranden och eventuellt kunna upprepa studien. Uppsatsen har även granskats av en handledare och kurskamrater vilket kan ses bidra till studiens pålitlighet (Lincoln & Guba 1985; Bryman 2025).

6. Resultat & analys

I följande del presenteras resultat och analys för en djupare förståelse för det professionella omdömet som betydelsefull kunskapsform i social barnavård. Detta genom att besvara uppsatsens teoretiska delsyfte att analytiskt utreda hur professionellt omdöme kan förstås som kunskapsform i den sociala barnavårdens praktik. Samt det empiriska delsyftet att undersöka synen socialsekreterare inom social barnavård har på deras användning av kunskap i förhandsbedömningar. För påminnelse presenteras frågeställningarna som utvecklats för att besvara uppsatsens två delsyften, där frågeställning ett främst syftar till att besvara det teoretiska och resterande två frågeställningar syftar till att besvara det empiriska;

1. Hur går det att redogöra för begreppet 'professionellt omdöme' som handlingsutrymmets kunskapsform i social barnavård baserat på teorier från filosofi, samhällsvetenskap och socialt arbete?
2. På vilket sätt redogör socialsekreterarna för sitt handlingsutrymme vid en förhandsbedömning i deras utsagor om användning av kunskap?
3. Hur gestaltas det professionella omdömet i socialsekreterarnas utsagor om användning av kunskap i förhandsbedömningar?

Resultat och analys struktureras upp i sex resultatavsnitt. Där första resultatavsnittet *Handlingsutrymmets kunskapsform* svarar till första frågeställningen. Det andra resultatavsnittet *Faktorer, stora bedömningar & snabba beslut* svarar till andra frågeställningen. Resterande fyra resultatavsnitt *Vadheter & icke-vetande inom den sociala barnavården*, *Lyhördhet & erfarenheter – kunskap i anmälningssmötet*, *Användning av andra kunskapsformer i ett diskretionärt beslutfattande* samt *"Kunskapsanvändning är väldigt svårt att sätta ord på"* svarar till tredje frågeställningen. Avslutningsvis ges ett avsnitt med sammanfattning av resultat och avslutande analys.

6.1 Handlingsutrymmets kunskapsform

Det första resultatavsnittet innehåller en teoretisk analys av uppsatsens teoretiska referensram vilket resulterar i en tabell om hur Aristoteles kunskapsformer, *episteme*, *techne* och *fronesis*, kännetecknas i socialt arbete. Resultatavsnittets slutsats redogör för det professionellt omdöme som handlingsutrymmets kunskapsform i social barnavård.

I den teoretiska referensramen presenteras teorier från filosofin, samhällsvetenskapen och socialt arbete. När dessa analyseras resulterar det i förståelsen för det att det professionella omdömet exemplifierar användning av fronesis i sociala barnavård. Det föreligger en progression av förståelsen för Aristoteles (2000) kunskapsformer, däribland fronesis. Aristoteles (ibid.) presenterade tre kunskapsformer vid namn *episteme*, *techne* och *fronesis*. Den förstnämnda kategoriseras som teoretisk kunskap och de övriga som praktisk kunskap utifrån fundamentala skillnader för kunskapsformernas egenskaper i aktivitet och användningsområden. I en mer moderniserad tolkning av Aristoteles presenterar filosofen Jonna Bornemark (2018; 2020; Kunskapsguiden 2025b) hur kunskapsformerna kan tillämpas i professionella sammanhang. Med fokus på mellanmännsliga arbeten, redogör Bornemark (ibid.) för fronesis som en användbar kunskapsform för den professionella och att den kännetecknas i det professionella omdömet.

Inom samhällsvetenskapen redogör Bent Flyvbjerg (2004; Flyvbjerg, Landman & Schram 2012) för behovet av att använda fronesis i mellanmännsliga arbeten för att kunskap ska vara behjälplig för praktikern. Genom att konstatera den sociala barnavården som ett mellanmännsligt arbete, bidrar Flyvbjergs (ibid.) resonemang till förståelsen för att kunskapen professionella inom social barnavård använder i sitt utövande sannolikt är fronesis. En sannolikhet som bekräftas av teoretiker (Petersén & Olsson 2015) inom socialt arbete som förklarar professionellas kunskapsanvändning i socialt arbete med hjälp av Aristoteles kunskapsformer (Tabell 3). När undertecknad analyserar Anna Charlotta Peterséns och Jan Ingvar Olssons (2015) teoretiska resonemang om Aristoteles kunskapsformers i socialt arbetet resulterar analysen i följande tabell;

Tabell 3: Hur Aristoteles kunskapsformer kännetecknas i socialt arbete

Kunskapskategori:	Teoretisk	Praktisk	
Kunskapsform	Episteme: Vetenskaplig kunskap	Techne: Tillämpning av färdigheter	Fronesis: Praktisk klokhet & situationsbaserad kunskap
Aktivitet	EBP – Evidensbaserad praktik	Tillämpning av manualer & arbetssätt	Bedömningar
Kunskap om/i	Vetenskap, forskning	Konsten att använda manualer & arbetssätt	Handlande med professionellt omdöme

Tabellen (Tabell 3) redogör för hur kunskapsformerna kännetecknas i socialt arbete. Episteme är teoretisk kunskap som återfinns i EBP, techne som pragmatisk tillämpning av manualer och arbetssätt samt fronesis som praktisk kunskap som används vid bedömningar. Både Petersén och Olsson samt andra teoretiker (Trevithick 2008; Mattsson 2017; Bornemark 2018; 2020; Andersen 2022) inom socialt arbete och filosofin förklarar fronesis i relation till bedömningar. Teorierna förklarar hur fronesis kännetecknas i professionellas användning av sitt omdöme för praktisk klokhet. Samt hur professionella på ett pålitligt sätt tillämpar de andra kunskapsformerna episteme och techne utefter situationer som förekommer i praktiken. Med andra ord inbegrips fronesis i de bedömningar som professionella inom socialt arbete gör till vardags, detta gäller även socialsekreterare inom social barnavård. Socialsekreterare använder professionellt omdöme för att på ett klokt sätt bedöma barnets situation och således ta rätt beslut om att inleda barnavårdsutredning eller inte.

Genom att analysera teorierna syntetiskt redogörs fronesis som kunskap i ett handlande med professionellt omdöme (Tabell 3). Handlandet görs av professionella som arbetar med människor, inom den sociala barnavården är det socialsekreterare. Kunskapen är en form av

praktisk klokhet som är situationsbaserad vars aktivitet är bedömningar. Således ses det professionella omdömet som en betydelsefull kunskapsform socialsekreterare använder när denne utför bedömningar inom den sociala barnavården.

För att en socialsekreterare som frontlinjebyråkrat ska kunna handla, det vill säga utöva beslutfattande bedömningar, i den sociala barnavården förutsätter och tilldelas denne ett handlingsutrymme (Lipsky 2010; Johansson, Dellgran & Höjer 2015; Svensson, Johnsson & Laanemets 2022). I den teoretiska referensramen redogör Anders Molander (2016) för hur handlingsutrymmet är tvådimensionellt och hur kunskap blir aktuellt i dimensionerna. Tidigare forskning i den sociala barnavården har tillämpat dimensionerna och redogjort för hur teorin kan förstås i sammanhanget (Ponnert 2023; Mesinovic Klecina, Olin & Alstam 2024). För repetition, i den första dimensionen hjälper kunskap den professionella att navigera det strukturella och samtidigt ta hänsyn till aktuell information för att kunna bedöma situationen barnet befinner sig i. Oftast ställer sig den professionella frågor som; Vad handlar situationen om? och Vad bör göras?. Den andra dimensionen kännetecknas av bedömningarna som görs av orosanmälningar och i barnavårdsutredningar. Kunskapen hjälper den professionella att ta kloka och rätt beslut utifrån den särskilda situationen som socialsekreteraren gör bedömningar utifrån (Mesinovic Klecina, Olin & Alstam 2024).

Sammanfattningsvis, med bakgrund till redogörelser för professionellt omdöme som kunskapsform vid bedömningar i social barnavård, har handlingsutrymmets dimensioner egenskaper som liknar det professionella omdömet. Socialsekreteraren visar en praktisk klokhet i att navigera strukturella förutsättningar på ett sätt som fortsatt möjliggör ett individuellt bemötande och hänsyn till praktikens behov. Socialsekreteraren visar på användning av situationsbaserad kunskap för kloka och rätt beslut utifrån särskilda situationen barnet befinner sig i. Således går det att konstatera en relation mellan teorin om handlingsutrymmets två dimensioner och teorier om professionellt omdöme som kunskapsform i social barnavård. Vid beslutfattande bedömningar ger handlingsutrymmet både det professionella omdömet ett utrymme att verka inom och den professionella möjligheten att använda kunskapsformen vid bedömningar. Således kan professionellt omdöme redogöras som handlingsutrymmets kunskapsform.

6.2 Faktorer, stora bedömningar & snabba beslut

Det andra resultatavsnittet innehåller resultat och analys angående socialsekreterarnas handlingsutrymme och behov av kunskap i sina bedömningar. Detta genom att analysera socialsekreterarnas syn på förhandsbedömningens komplexa moment och förhållning till diverse faktorer.

Socialsekreterarna beskriver hur en förhandsbedömnings förfarande består av olika moment. Socialsekreterarna berättar hur en förhandsbedömning påbörjas när orosanmälan mottas och registreras i socialtjänstens journalsystem där ett BBIC – beslutsunderlag öppnas för att föra journalanteckningar i. Därefter redogörs två övergripande moment som en förhandsbedömning består av. Första momentet är mötet med barnet och vårdnadshavarna, även kallat anmälningsmöte med familjen. Det andra är överväganden för ett beslutsfattande om att inleda barnavårdsutredning eller ej. Hur förhandsbedömningens förfarande specifikt hanteras skiljer sig åt mellan socialsekreterarna, något informant G menar är för att ”Det finns inte något färdigt sätt att hantera allt på. Det finns ingen universallösning för Mottagningen [alternativ benämning på socialtjänstens enhet som hanterar orosanmälningar]”.

Även om det inte finns något färdigt sätt att hantera förhandsbedömningen finns faktorer som socialsekreterarna behöver ta hänsyn och förhålla sig till. *Organisatoriska* faktorer som journalsystem med BBIC- beslutsunderlag och att det ska finnas adekvata grunder för att inleda utredning utifrån socialtjänstens uppdrag. Däribland *sannolika skäl* för socialtjänsten att kunna vidta åtgärder för att hjälpa barnet. *Politiska* faktorer som ger direktiv för utformning av socialtjänstens arbete och ansvar där informant D uttrycker att ”Det läggs mycket ansvar på oss som myndighet från regeringens sida på att vi ska lösa samhällsproblem”. *Juridiska* faktorer som tidsfristen att färdigställa en förhandsbedömning och ta beslut inom 14 dagar (SFS 2025:400). Socialsekreterarna beskriver tidsfristen som ett krav på att socialsekreterarna ska *kunna ta snabba beslut*. Något socialsekreterarna berättar medför ett behov av *praktisk kunskap* som är behjälplig i situationen de står inför och utövande av de snabba besluten.

Faktorer som tidsfristen på 14 dagar och den stora omfattningen av bedömningen beskrivs som utmanande. Resultat visar hur socialsekreterarna ser sig själva behöva hantera mycket information på kort tid, från oron som framkommer i orosanmälan till informationen som framkommer i anmälningsmötet med familjen. Informant A beskriver förhandsbedömningen

som ” [...] en utmaning att genomföra. Det är sådan liten tidslucka och det är så korta möten och det är stora bedömningar som ska göras utifrån det”. När orosanmälan och utsagorna i anmälningsmötet är motstridiga försvåras bedömningarna ytterligare;

Utifrån anmälan känns ibland situationen jätteallvarlig men när du sitter i möte med föräldrarna och barnet så framstår den som inte så allvarlig. Då försöker jag göra en bedömning i det av 'Vad stämmer? Vad stämmer inte?'. Det kan jag tycka gör bedömningarna svårare ibland. (Informant B)

Ingen förhandsbedömning är den andra lik och socialsekreterarna uttrycker att det finns en utmaning i det. Detta eftersom förhandsbedömningarna utgår från olika typer av oro och involverar ett bemötande av människor. Bemötande av barn och vårdnadshavare med egenheter och behov, leder till ett ställningstagande utefter varierade situationer som barnet befinner sig i. Utifrån de omfattande bedömningarna och mötet med människor reflekterar socialsekreterarna över ett behov av *aktuell kunskap*. Det vill säga, kunskap som är användbar i utförandet av en förhandsbedömning för att kunna bemöta människor och ta ställning i vad som är rätt och fel i barnets situation.

Av resultaten synliggörs hur organisatoriska, juridiska och politiska faktorer utgör socialsekreterarnas handlingsutrymme inom vilket de utför förhandsbedömningarnas olika moment. Själva utförandet skiljer sig åt mellan socialsekreterarna. Detta visar på den diskretionära makt och autonomi en frontlinjebyråkrat som socialsekreterarna tilldelas via sitt handlingsutrymme inom människobehandlande organisationer som socialtjänsten (Lipsky 2010; Johansson, Dellgran & Höjer 2015; Svensson, Johnsson & Laanemets 2022). Det är en viss frihet i utövandet som behövs för att socialsekreterarna ska kunna ta snabba beslut som medför de utmaningar och svårigheter beskrivna ovan. Socialsekreterarna beskriver hur de förhåller sig till de organisatoriska, juridiska och politiska faktorerna. Samtidigt som de hanterar omfattande information om orosituationen utifrån både orosanmälan och anmälningsmötet med familjen. Socialsekreterarna förväntas ta ett diskretionärt beslut om att inleda barnavårdsutredning eller inte inom 14 dagar vilket förutsätter en förhandsbedömning (Liljegren & Parding 2010). Således blir handlingsutrymmet värdefullt eftersom det möjliggör att socialsekreterarna kan utföra förhandsbedömningens olika moment, däribland se till oron i situationen samt bemöta människors egenheter och livssituationer.

Resultaten går även att tolka och analysera med hjälp av handlingsutrymmets två dimensioner (Molander, Grimen & Oddvar Eriksen 2012; Molander 2016; Mesinovic Klecina, Olin & Alstam 2024). Där de organisatoriska, juridiska och politiska faktorerna representerar

socialsekreterarnas givna utrymme (discretionary space) för att göra bedömningar och ta beslut. Medan hanteringen av den omfattande informationen som framkommer i orosanmälan och på anmälningsmötet representerar socialsekreterarnas resonering (discretionary reasoning). Ett resonering som använder kunskap för att navigera utmaningar samt svårigheter och ta rätt beslut för situationen.

Resultaten redogör även för behovet av kunskap för snabba och rätta beslut. En kunskap som i tidigare forskning visat sig spela en avgörande roll för snabba beslut är det professionella omdömet (Manthorpe 2021). Socialsekreterarna beskriver att de behöver kunskap i ett utförande och att den kunskapen behöver vara aktuell. Utsagor som indikerar på behovet av fronesis i en normativ praktik (Sundell et al. 2007; Petersén & Olsson 2015; Bornemark 2020). För att socialsekreterarna ska kunna utföra förhandsbedömningarna behöver de använda kunskap som är situationsbaserad och aktuell. Fronesis är till hjälp vid ställningstaganden i specifika situationer utifrån samhällets syn på vad som är exempelvis bra eller dåligt (Sundell et al. 2007; Broadley 2021). Socialsekreterarna beskriver den praktiska kunskapen som kunskap de behöver för att bedöma situationen barnet befinner sig i och ta ställning till om den situationen är bra eller dålig. Baserat på resultat i resultatavsnitt 6.1, gestaltar socialsekreterarnas användande av praktisk kunskap i bedömningar en användning av det professionella omdömet.

Resultatavsnittet visar hur socialsekreterarnas handlingsutrymme används för att utföra förhandsbedömningar samt redogöra för bedömningens komplexitet och behov av professionellt omdöme. Ett behov som kan förklaras av att kunskapsformen hjälper professionella att vara flexibla hantering av den komplexitet som förekommer i människobehandlande yrken som social barnavård (Bornemark 2018; 2020; Manthorpe 2021; Kunskapsguiden 2025b).

6.3 Vadheter & icke-vetande inom den sociala barnavården

Det tredje resultatavsnittet redogör för socialsekreterarnas syn på användning av kunskap som ett sätt att förhålla sig till och hantera de situationer som föreligger förhandsbedömningen. Mer specifikt *vad som är viktigt* i barnets situation som föreligger orosanmälan och ta reda på delar i barnets situation som socialsekreterarna *inte vet* något om.

Resultat visar hur socialsekreterarna ser på sin användning av kunskap som ett sätt att förhålla sig till och bedöma oro. Den oro som framkommer i anmälan och den särskilda situationen

familjen befinner sig i. Orosanmälningarna varierar i innehåll och allvarlighetsgrad vilket påverkar hur socialsekreterarna tar sig an en förhandsbedömning;

Hur jag hanterar ärenden och vilka frågor jag ställer är jätteolika för att allting blir individanpassat utifrån familjen och deras förmågor. Sedan vad det är för oro som har kommit in i anmälan. Det är stor skillnad om det är någon som blivit utsatt för sexuellt övergrepp eller om en femåring har kastat en pinne på en annan femåring. (Informant G)

Socialsekreterarna beskriver att kunskapen som används är till för att hantera den specifika förhandsbedömningens varierade situationer för att ta reda på *vad som är viktigt* i respektive ärende. Det kan vara situationer som föreligger orosanmälan, att kunna bemöta situationerna som uppkommer under anmälningsmötet och kartlägga en helhetsbild av barnets situation. I vissa fall är situationen som beskrivs i anmälan *tillräckligt oroande* att ett anmälningsmöte inte genomförs. Vad som är viktigt konstateras då som något att fortsätta utreda för att erbjuda socialtjänstens åtgärder. Majoriteten av socialsekreterarna har lång erfarenhet inom socialt arbete men uttrycker deras ödmjukhet inför att varje förhandsbedömning ska bedömas utifrån dess särskilda situation. Informant A beskriver det som ”[...] att man behöver vara otroligt följsam och det är så många perspektiv som behöver tas i beaktande utifrån situationen”. En annan socialsekreterare berättar att hon efter nio år inom socialt arbete fortfarande kan förvånas av det hon möter i sin yrkesvardag;

Man upphör inte förvåna sig över vilka människor och vilka människooöden man möter. Hur kan folk hamna i de här situationerna? Det är helt förbluffande. Men jag vill fortsätta vara godtrogen och tro på folk och inte bli cynisk och dömande. (Informant F)

Resultat visar även hur socialsekreterarna använder kunskap när de ställer sig frågande till de särskilda situationerna i förhandsbedömningar. På så vis ser socialsekreterarna till *vad som är viktigt att vidare undersöka* i den särskilda situationen som föreligger oron för barnet. Informant A beskriver att vad som föreligger orosanmälan ”Det är verkligen högt och lågt. [...] så det är där vi någonstans ska försöka göra är en bedömning om vad handlar detta om helt enkelt.”. Med varierade och särskilda situationer ser sig socialsekreterarna använda kunskap för att ta reda på vad det viktiga är. I denna process medvetandegör socialsekreterarna hur det finns en risk att förutfattade meningar och värderingar tillskrivs situationen angående vad som är viktigt. Men genom samtal med kollegor och reflexivt åsidosätta värderingar, ser socialsekreterarna att de använder kunskap för att skapa sig en helhetsbild av situationen som sedan bedöms. Informant H beskriver det som att ”ställa sig själv åt sidan och titta med det breda perspektivet”.

Ytterligare resultat visar hur kunskap används för att ta reda på saker som socialsekreterarna *inte vet om barnets situation*. Detta för att kunna skapa en helhetsbild att bedöma.

Helhetsbilden består av det som står i anmälan, tidigare historik inom socialtjänsten och anmälningssmötet. Informant C beskriver det som att ”Man gör sig en helhetsbild. Utifrån anmälan, om det finns tidigare historik väger vi in den med, mötet med barnet.”. Skapandet av helhetsbilden är ett sätt för socialsekreterarna att hantera ett *icke-vetande* (Bornemark 2018; 2020; Kunskapsguiden 2025b). Med hjälp av kunskap tar socialsekreterarna reda på olika delar som de från start inte vet något om och bildar sig en uppfattning om situationen utifrån det. En förutsättning för att kunna bedöma situationen. Att skapa helhetsbilden medför svårigheter och ibland lyckas inte socialsekreteraren. Något som oftast ger indikatorer till socialsekreteraren att inleda barnavårdsutredning som vidare och djupare kan utreda situationen;

Om jag känner att jag har svårt att få en bild av situationen utifrån att föräldern inte kan svara på mina frågor. Då känner jag att det är en liten markör för mig [...] det får mig att tänka att någonting är konstigt här för att vanligtvis kan människor besvara frågorna och socialtjänsten måste därför undersöka detta vidare. (Informant E)

Av resultatsavsnittet åskådliggörs hur socialsekreterarna ser på sin användning av kunskap som ett förhållningssätt och hantering av *vadheter* och *icke-vetande* (Bornemark 2018; 2020; Kunskapsguiden 2025b). Detta kan ses som ett uttryck för att socialsekreterarna använder det professionella omdömet som en kunskapsform. Socialsekreterarna beskriver hur de ödmjukt förhåller sig till varierande situationer för att se till *vad* som är viktigt i det särskilda fallet. Detta eftersom det inte går att veta i förväg även om socialsekreterarna har lång erfarenhet inom socialt arbete. Socialsekreterarna använder vadheter som en utgångspunkt för att vidare undersöka situationen och ta reda på det de *inte vet* om barnets situation. På så vis hanterar socialsekreterarna ett icke-vetande genom att skapa en helhetsbild av situationen som barnet befinner sig i. Det är denna helhetsbild som sedan ligger till grund för bedömningen som ska leda fram till beslutet om att inleda barnavårdsutredning eller inte.

Socialsekreterarnas syn på användning av kunskap i förhandsbedömningar konkretiserar således en användning av professionellt omdöme som kunskapsform. De använder kunskap som medför ett förhållningssätt till samt hantering av vadheter och ett icke-vetande, det vill säga ett gestaltande av det professionella omdömet.

6.4 Lyhördhet & erfarenheter – kunskap i anmälningmötet

Det fjärde resultatavsnittet innehåller resultat och analys för hur socialsekreterarna använder sin lyhördhet och erfarenheter i anmälningmötet med familjen för att vidare bedöma orosituationen. Avsnittet visar hur kunskap används för ett klokt bemötande och hänsyn till mötets unicitet.

Socialsekreterarna beskriver i ett första resultat vikten av att genomföra ett anmälningmöte för att tillvarata information och upplevelser av situationen från barnet själv samt vårdnadshavarna. Vad som framkommer i mötet menar socialsekreterarna varierar och hur mötet tar form beror på situationen samt individerna som deltar. Informant G beskriver det som att ”Vissa ärenden kan du en smart uttänkt plan för mötet och så kommer det föräldrar och kidnappar hela strukturen av mötet och sen så får man ’Go with the flow’. [...] vi anpassar bemötandet efter individerna vi möter.”. Socialsekreterarna beskriver ett *klokt bemötande* som ett bemötande anpassat efter individen. Det är av den anledningen socialsekreterarna ser sig själva behöva använda kunskap för att vara *lyhörda i mötet*. Socialsekreterarna beskriver hur lyhördheten leder till ett ödmjukt, förtroendeingivande och relationsskapande bemötande. Samtidigt behöver socialsekreterarna vara observanta på signaler om vad som sker i rummet. Signaler som är både verbala, det som sägs, och ickeverbala, exempelvis kroppsspråk och stämning mellan familjemedlemmar i rummet;

Jag skulle säga att dels så handlar mycket om att vara väldigt observant på samtalet och vad som händer i rummet [...]. När man är lyhörd i samtalet känner också personerna i mötet sig mer lyssnade på och då är de även benägna att ge mer information. För ofta blir personerna stängda i mötet om de är rädda för att de inte kommer bli lyssnade på eller inte respekterade. (Informant E)

Ytterligare resultat visar hur *erfarenhet används som kunskap* för att i mötet bedöma orosituationen. Informant D berättar hur ”Det är för det mesta mina erfarenheter som blir mina kunskapskällor. Jag vänder mig till dem så får de säga hur jag ska göra”. När socialsekreterarna reflekterar över fingertoppskänsla, i andra fall beskriven som magkänsla eller intuition, återkommer de oftast till hur känsla och erfarenhet relaterar till varandra. För att tolka en känsla som uppkommer i mötet berättar socialsekreterarna att de använder tidigare erfarenheter av liknande situationer. Respektive socialsekreterare reflekterar över deras erfarenhet inom socialt arbete som en tillgång i anmälningmötet. Denna erfarenhet visar sig även vara relevant för socialsekreteraren, informant A, som varit på sin nuvarande yrkesroll i endast några månader;

Vad jag utgår från i mötet tror jag är erfarenhet [...]. Nu har jag jobbat inom socialt arbete i 16 år... hade jag stått i den här rollen när jag var nyexaminerad socionom...då hade jag inte känt mig rustad. Det skulle jag nog kunna säga direkt att den där fingertoppskänslan handlar ju dels om att själv kunna och våga se saker som kanske inte kommer fram i dialogen. Det handlar ju också om hur jag ställer frågor och förklarar varför jag ställer en viss fråga. (Informant A)

Erfarenheten går att analysera som behjälplig för socialsekreterarna för att veta hur det ska handla rätt, i och utefter det som framkommer i mötet. Däremot berättar socialsekreterarna att erfarenheten till viss del behöver ifrågasättas och utbytas mellan kollegor. Detta för att socialsekreterarna fortsatt ska se till mötets unicitet och göra *kloka bedömningar*. Informant B beskriver det som ”Att man någonstans i sin erfarenhet också måste stanna upp och reflektera över den så att man inte agerar slentrianmässigt.”. Genom att analysera socialsekreterarnas användning av erfarenhet kan ett *samspel med lyhördheten* identifieras eftersom varje möte behöver hanteras på ett unikt sätt och inte bara av vana. Erfarenheten går även att analysera som en riktlinje och en indikation till socialsekreterarna för hur de ska agera i aktuell situation. Enligt socialsekreterarna ska erfarenheterna vara vägledande för att fortsatt se varje *situation som särskild*. Anmälningsmötet i sig blir erfarenheter som socialsekreterarna ser bidrar med lärdomar till nästa;

Hur personerna reagerar på mina frågor i mötet gör att jag kommer ju fila på mina frågor till nästa gång och tänka, vad är det vi kan ställa för frågor så att vi får mer tyngd i bedömningen... så vi får mer klarhet i situationen. Där är ju erfarenheten av möten jätteviktig. (Informant F)

Resultatavsnittet redogör för hur socialsekreterarna gestaltar ett användande av fronesis, lyhördhet och erfarenheter, i förhandsbedömningens anmälningsmöte. Detta för att vidare bedöma orosituationen och klokt bemöta familjen. Resultatet tolkas som användning av fronesis eftersom lyhördheten och erfarenheten används för att situationsbaserat bedöma oron som föreligger mötet och klokt bemöta familjen med hänsyn till mötets och människornas unicitet (Trevithick 2008; Mattsson 2017; Andersen 2022). Socialsekreterarna visar även hur lyhördhet och erfarenheter samspelar i en förhandsbedömning för att på ett klokt sätt genomföra anmälningsmötena och vidare kunna bedöma orosituationen. Ett användande av fronesis som går i linje med Bornemarks (2020; Kunskapsguiden 2025b) redogörelse för en av två delar som utgör användningen av professionellt omdöme. Att socialsekreterarna även reflekterar över att erfarenheten inte får användas slentrianmässigt utan behöver fortsatt se till sammanhangets unicitet, visar på hur erfarenheterna samspelar med lyhördheten och gör att socialsekreterarna ser till det som sker i mötet här och nu.

6.5 Användning av andra kunskapsformer i ett diskretionärt beslutfattande

I ett femte resultatavsnitt presenteras resultat och analyser som visar hur socialsekreterarna använder evidens, teorier samt den standardiserade metoden *Signs of Safety*, SofS, och arbetssättet *Barns Behov i Centrum*, BBIC. Vidare presenteras även hur kunskap används för kloka överväganden för ett beslutfattande om att inleda barnavårdsutredning eller ej.

Resultat demonstrerar hur socialsekreterarna beskriver sig använda *evidens* i förhandsbedömningar för att förstå situationen ur ett mer generellt perspektiv. Informant A beskriver det som att denna form av kunskap utmanar ” [...] mina egna föreställningar om hur saker och ting är. Och hur jag ska förstå det jag möter”. Resultatet visar även att socialsekreterarna använder diverse *teorier för att bedöma och bemöta mänskliga beteenden*, däribland teorier om mentalisering och lågaffektivt bemötande. Informant E beskriver hur han använder teorier om mentalisering genom att ”Jag tittar väldigt noga på till exempel föräldrars förmåga till mentalisering, för att förstå om de har förmågan att förstå hur deras inre påverkar deras beteende och hur andra människors beteende påverkas av deras inre”.

Socialsekreterarna redogör för hur *metoden SofS* används som stöd vid *analys av oron* som finns kring barnet vilket förutsätter *en kartläggning* av barnets situation. Vidare berättar socialsekreterarna hur metoden därför fungerar som ett verktyg för att kartlägga situationen utifrån all information som framkommit om barnets situation. Kartläggningen fungerar sedan som ett beslutsunderlag utifrån vilket beslutet tas om att inleda barnavårdsutredning eller inte;

Vi jobbar utifrån Signs of Safety. Så vi använder oss av kartläggningsformen som finns där. Utifrån den ställer vi frågor som; Vad är oron, vad fungerar, vad behöver ändras för att oron ska minska? (Informant H)

Metoden SofS beskrivs även användas som ett sätt för socialsekreterarna att göra sig själva förstådda i anmälningmötet med familjen. Metoden ses fungera som ett *pedagogiskt hjälpmedel* för socialsekreterarna att samtala utifrån. Underlaget redogör nämligen för barnets situation på ett tydligt vis utifrån skydds- och riskfaktorer. Informant G delger att ”Jag tycker det är en bra metod att använda mig av när jag jobbar med familjer som kanske har en intellektuell funktionsnedsättning eller andra kognitiva svårigheter för att det blir lite lättare för dem att förstå hur vi socialsekreterare ser på situationen”. I analys av socialsekreterarnas syn på deras användning av kunskap som evidens, teorier och metoder tar användningen fortsatt hänsyn till situationen de möter. Användningen ser fortsatt till situationens unika innehåll men att innehållet kan vara svårförståelig, något som gör att socialsekreterarna tar

hjälp av mer teoretisk kunskap för att förstå. Det går även att se en användning av teknisk kunskap i hur socialsekreterarna pragmatiskt använder metoden SofS. Detta genom användning av metodens kartläggningssfunktion som ger frågor att generera ett beslutsunderlag utifrån (Petersén & Olsson 2015).

Resultatet demonstrerar även hur socialsekreterarna förhåller sig till journalsystemet som utgår från *arbetssättet BBIC*, vilket innebär att dokumentationen görs i ett beslutsunderlag strukturerat utefter BBIC. Socialsekreterarna beskriver hur de ser sig *anpassa formuleringar* för att de ska vara lämpliga utefter BBIC- strukturen. Detta medför bland annat omformuleringar för att göra motiveringar till att inleda utredning mer adekvata i dokumentationen. Informant C uttrycker skrattande hur magkänslan inte är en lämplig motivering, att ”Haha nej man kan inte skriva ’Magkänslan säger att...’ haha nej, i stället kan man dokumentera egna iakttagelser...att ’Jag får en uppfattning av att... ’”. Analys av resultatet är att magkänslan inte ses som tillräcklig motivering utifrån en BBIC- struktur även om det är vad som motiverar beslutet i praktiken. Resultatet visar även hur journalsystemet kan *medföra en osäkerhet* när socialsekreterarna förväntas kategorisera orosanmälan efter orsakskoder för att dokumentera vilken oro som föreligger inskickad anmälan. Informant B uttrycker att ”Man blir osäker på vilken orsakskod som ska användas. Anmälan kan innehålla så många grejer som hade kunnat täcka in alla orsakskoderna i systemet.”. Resultatet visar hur en orosanmälan komplexa innehåll är svår att anpassa utefter journalsystemets orsakskoder, något standardiserade arbetssätt likt BBIC har kritiserat för genom att förenkla något som är komplext (Petersén & Olsson 2015; Andersen 2021).

Socialsekreterarna redogör för hur de arbetar med BBIC-grundboken som en *utgångspunkt och struktur i överväganden* för ett beslutfattande. Socialsekreterare beskriver att de arbetar med BBIC men att de inte punktligt efterföljer grundbokens innehåll. Användningen av grundboken begränsas till dess arbetsmaterial och underlag vilka ses som en utgångspunkt i förhandsbedömningens olika moment. Informant D beskriver det som att ”Det är sällan man står och slår i BBIC- grundboken. [...] det finns arbetsmaterial och sådant som man ibland kanske använt, men det är inte så att jag läser en massa i boken”. Resultatet visar även att socialsekreterarna ser BBIC som ett arbetssätt att utgå ifrån vid beslutfattande. Ett stöd för exempelvis övervägningar kring riskerna med situationen barnet befinner sig i och om dessa behöver utredas vidare genom en barnavårdsutredning. Informant C berättar att ”Vi utgår

ifrån BBIC när vi tar beslut om att inleda utredning, vi gör ofta en riskbedömning utifrån BBICs riskskala.”.

Resultatet visar likaså att den praktiska tillämpningen av arbetsmaterialen som återges i BBIC-grundboken *anpassas efter situationen*. Socialsekreterarna berättar att materialet inte tar hänsyn till alla nyanser som kommer med en förhandsbedömning och dess unika orosituationer. Informant B beskriver det som att ”BBIC-materialet säger inte allt [...] utan du måste ju också utforska mer utifrån orosituationen. Det är inte så svartvitt.”.

Tillämpningen av BBIC-materialen gör fortsatt *socialsekreterarna aktiva* i förhandsbedömningen och används som en utgångspunkt i processen att skapa och sedan bedöma en helhetsbild av situationen;

Det är jättebra att kunna använda sig av bedömningsmallar som BBIC ger men som utgångspunkt. Det viktiga är att mer se till situationen och skapa en helhetsbild av den, väga in all information. Vilket gör att vi socialsekreterare måste vara väldigt aktiva i förhandsbedömningarna och värdera och veta hur vi ska ställa oss till detta. (Informant H)

Det standardiserade arbetssättet BBIC används i sin helhet på ett sätt som inte förminskar socialsekreterarnas handlingsutrymme (Ponnert & Svensson 2016; Andersen 2022; Ponnert 2023; Mesinovic Klecina, Olin & Alstam 2024). Syftet med användningen är en stödjande funktion i socialsekreterarnas övervägningar kring barnets situation. Den stödjande funktionen brister delvis när socialsekreterarnas dokumentation i journalsystemet medför omformuleringar och osäkerhet. Däremot är det fortsatt socialsekreterarna som i slutet av dagen aktivt använder sitt handlingsutrymme och bedömer situationen, inte BBIC-materialet även om det är ett stöd. Detta liknar ett diskretionärt resonering där socialsekreterarna utifrån sitt handlingsutrymme resonerar kring situationen med hjälp av kunskap för att motivera och rättfärdiga ett optimalt diskretionärt beslut (se bl.a. Liljegren & Parding 2010; Molander 2016; Ponnert 2023; Mesinovic Klecina, Olin & Alstam 2024).

Resultatavsnittet demonstrerar hur teoretisk (episteme) kunskap som evidens används av socialsekreterarna för att förstå situationen ur ett generellt perspektiv (Petersén & Olsson 2015). Likaså visar resultatavsnittet hur teorier används för att bedöma samt bemöta mänskliga beteenden. Den standardiserade metoden SofS används både som stöd för analys av oro, beslutsfattande överväganden och pedagogiskt hjälpmedel. Arbetssättet BBIC används begränsat men främst i förhandsbedömningens avseende att besluta om inledandet av en barnavårdsutredning eller inte. Arbetssättet används som stöd och utgångspunkt i överväganden som ligger till grund för beslutet. Användningen av BBIC för även med sig

anpassade formuleringar och en osäkerhet vid dokumentation vilket indikerar på ett förminskat handlingsutrymme (se bl.a. Ponnert & Svensson 2016). Socialsekreterarna uppvisar även en användning av teknisk kunskap (techne) när de redogör för en pragmatisk hantering och användning av journalsystem, SofS och BBIC (ibid.). Frågorna som ställs under en förhandsbedömning är även pragmatiskt ställda utifrån en användning av SofS i syfte att generera ett beslutsunderlag.

Socialsekreterarnas användning av både den teoretiska och tekniska kunskapen görs med hänsyn till människorna de möter och orosituationens unicitet. De används som stöd och utgångspunkter för socialsekreterarna att fortsatt vara reflexiva och följsamma i relation till anmälningssmötet med familjen och vid kloka överväganden kring barnets situation. Således gestaltar socialsekreterarna en tillämpning av teoretisk och teknisk kunskap på ett fronesiskt vis (Flyvbjerg 2004; Flyvbjerg, Landman & Schram 2012; Petersén & Olsson 2015; Andersen 2022). Att använda olika kunskapsformer på ett fronesiskt vis är vad Bornemark (2018; 2020; Kunskapsguiden 2025b) beskriver som det professionella omdömet andra del. Den del som tillämpar kunskapsformer för att göra kloka bedömningar och ta situationsbaserade beslut.

6.6 ”Kunskapsanvändning är väldigt svårt att sätta ord på”

I det sjätte och sista resultatavsnittet redogörs hur socialsekreterarna försöker beskriva användningen av kunskap i förhandsbedömningar. Användningen av kunskap är både svårartikulerad och beskrivs som en sammanföring av den professionellas kunskap.

Resultat åskådliggör socialsekreterarnas reflektioner angående hur kunskap används på ett *mångfacetterat sätt* för att genomföra en förhandsbedömnings olika moment och ta beslut om en barnavårdsutredning. Socialsekreterarna beskriver att kunskap kombineras för att kunna analysera oron som föreligger anmälan, ha en *klokt bemötande* i anmälningssmöten med familjen och *klokt överväga beslut* om barnavårdsutredning. Informant E berättar ”Jag tycker att kunskap är en kombination av erfarenhet och samtidigt ren faktakunskap [...] och förmågan att sammanlänka teori med erfarenheterna”. Socialsekreterarna beskriver hur kunskap både är något det *teoretisk* lärt sig, en form av generell kunskap, och något de *praktiskt* utför utefter en situation. På så vis berättar socialsekreterarna att kunskapen bidrar till att se och förstå situationen barnet befinner sig i;

Jag tänker att kunskap är en kombination av ett teoretiskt lärande och ett praktiskt utförande. Särskilt när kunskap ska omvandlas i praktiken [...]. Jag tror att man lurar sig själv lite ifall man tror att man kan förstå en situation utifrån generell kunskap. (Informant A)

Socialsekreterarna försöker *exemplifiera kunskapen* som används och lyfter då forskning, utbildningar i diverse ämnen, media, intuition, kollegialt utbyte och erfarenhet. Vidare beskriver socialsekreterarna att användningen av kunskap är ett sammanförande av ovanstående exempel. Den *sammanförda kunskapen* är sedan det som tillämpas i bedömningar av situationen som barnet befinner sig i. Resultatet visar hur förhandsbedömningar består av komplexa moment och bedömningar av situationer vilket medför ett behov av mångfacetterad kunskap som utövas av socialsekreterarna i stunden.

Ytterligare resultat åskådliggör hur socialsekreterarna försöker formulera användning av kunskap, men att det är svårt och utmanande att konkret beskriva kunskap eller förklara hur det används. Informant G uttrycker att "Kunskapsanvändning är väldigt svårt att sätta ord på" och hänvisar till att det oftast är något som sker relativt omedvetet i en förhandsbedömning men svårt att förklara vad det är samt hur det sker. Socialsekreterarna uttrycker även att det är *svårt att peka* på kunskapen som används eller att det är något som *inte riktigt går att ta på* men som är närvarande i förhandsbedömningarnas olika moment. Däremot finns ett undantag där kunskap beskrivs som mer konkret och det är i samtal med kollegor. Socialsekreterarna beskriver det som att *kollegorna besitter kunskap* som framkommer i samtal. Vid osäkerhet eller svåra bedömningar vänder sig ofta socialsekreterarna till sina kollegor;

Kunskapen som vi kollektivt bär på skulle jag nog säga är mycket värdefull, hur vi förstår och vilka perspektiv vi har på situationen. [...] det sker mycket i dialogen med kollegor och där är det en ynnest i den arbetsgruppen jag är i nu för vi har otroligt mycket erfarenhet och kompetens. (Informant A)

Resultat och analys åskådliggör hur socialsekreterarna ser sig använda kunskap på ett mångfacetterat sätt i det praktiska utförandet av en förhandsbedömning. Detta då socialsekreterarna menar att de kombinerar och sammanför olika kunskapsformer i förhandsbedömning, däribland kollegial kunskap, erfarenhet och forskning.

Socialsekreterarna tillämpar kunskap i sitt utövande för att se till situationen de ska bedöma. Resultatet demonstrerar hur förhandsbedömning består av olika komplexa moment, däribland anmälningsmötet och överväganden för ett beslutfattande, där kunskapen blir aktuell i olika avseenden och används därför mångfacetterat (Avby, Nilsen & Ellström 2015; Broadley 2021; Cheung 2022; Andresen 2022; Manjer Ritenius 2025).

Bornemark (2018; 2020; Kunskapsguiden 2025b) framhåller hur det professionella omdömet används av yrkesverksamma för att samverka och samordna lyhördhet i mötet med människor, erfarenheter av liknande situationer och användning av andra kunskapsformer. Ett nödvändigt sätt för professionella att både förvalta det som sker i mötet med människan och lärdomar från olika kunskapsformer. Som visat i resultatavsnitt 6.1 används det professionella omdömet i bedömningar som ett handlande i en särskild situation. Socialsekreterarnas utsagor om att användningen av kunskap på ett sammanfört och mångfacetterat sätt vid förhandsbedömningar gestaltar på så vis det professionella omdömet. Det är ett sätt för socialsekreterarna att klokt tillämpa och ta vara på kunskap i ett utförande, detta för att kunna bemästra förhandsbedömningens olika moment och ta beslut utifrån reella situationer (Petersén & Olsson 2015; Broadley 2021; Cheung 2022; Andresen 2022).

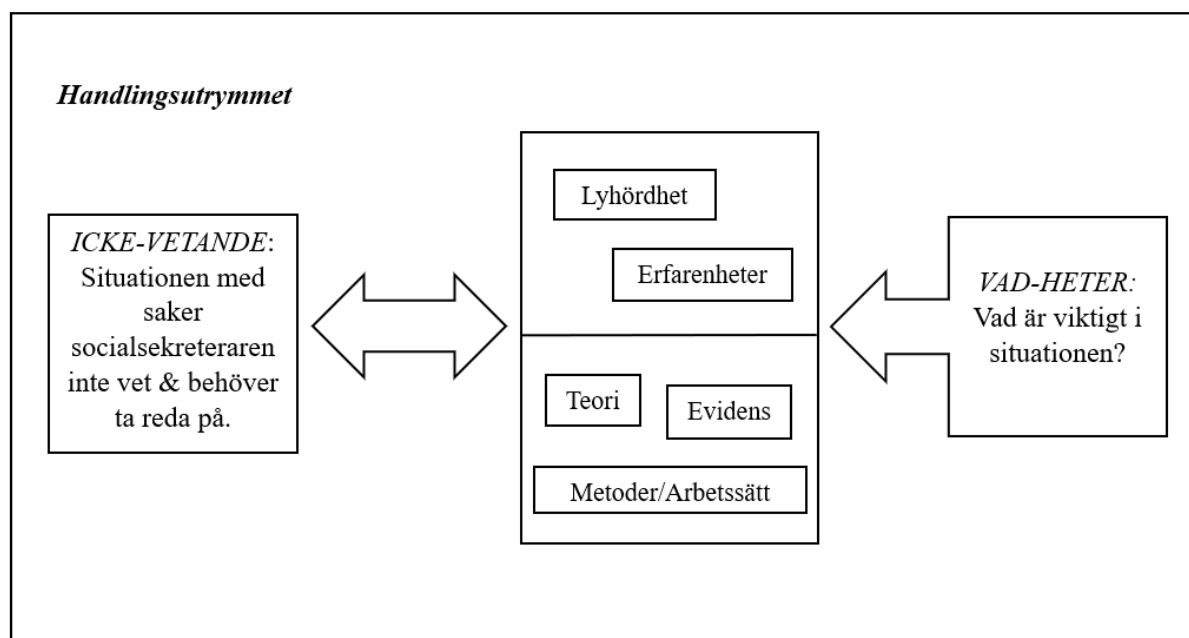
Resultatavsnittet demonstrerar även kunskap som svårartikulerat när socialsekreterarna försöker beskriva användningen av kunskap i förhandsbedömningar. En förklaring kan vara att användningen sker i en normativ praktik och är högst subjektiv då den varierar beroende på vem som använder den och i vilket syfte (Samsonsen & Turney 2017; Broadley 2021; Andersen 2022; Mesinovic Klecina, Olin & Alstam 2024). Det kan därför vara svårt för socialsekreterarna att i generella termer förklara eller ge konkreta exempel på en användning som är abstrakt och erfarenhetsbaserad (Bornemark 2018; 2020; Cheung 2017; 2022; Östlund, Rose & Lassinantti 2025). Svårigheten att beskriva användningen indikerar även på en begreppslig lucka hos socialsekreterarna. Analysen görs med bakgrund i Bornemarks (2020; Kunskapsguiden 2025b) resonemang angående fronesis som Aristoteles bortglömda kunskapsform och dess begreppsliga otillgänglighet i diskussioner om användning av kunskap. Baserat på resultatavsnitt 6.1 som visar på det professionella omdömet begreppsliga relevans för den sociala barnavården kan professionellt omdöme ses fylla luckan, och därmed bidra till att det blir enklare och mer enhetligt att redogöra för användning av kunskap i förhandsbedömningar.

6.7 Summering & avslutande analys

Det går att teoretisk redogöra för begreppet 'professionellt omdöme' som handlingsutrymmets kunskapsform inom den sociala barnavården. I en analys som sammanförde teorier från filosofi, samhällsvetenskap och socialt arbete konstaterades professionellt omdöme som handlingsutrymmets kunskapsform i social barnavård. Informanterna, socialsekreterarnas, syn på kunskapsanvändning i förhandsbedömningar gestaltar konstaterandet empiriskt.

Socialsekreterarna redogör för sitt handlingsutrymme genom att beskriva diverse faktorer de förhåller sig till och de moment som genomförs i en förhandsbedömning. Faktorer som är organisatoriska, juridiska och politiska utgör ett handlingsutrymme inom vilket socialsekreterarna utövar förhandsbedömningens två övergripande moment. Momenten i fråga är anmälningsmötet med familjen och övervägningar för ett beslutfattande om att inleda barnavårdsutredning eller ej. Socialsekreterarna har ett behov av fronesis för att förhålla sig till faktorerna och samtidigt se till den särskilda situationen som barnet befinner sig i. Fronesis hjälper socialsekreterarna att bearbeta information om situationen och föra resonemang som leder fram till beslut om att inleda barnavårdsutredning eller inte. Handlingsutrymmet fungerar således som ett utrymme för genomförandet av förhandsbedömningar. Ett genomförande som förutsätter ett handlande med fronesis, det vill säga användning av professionellt omdöme.

Det professionella omdömet gestaltas av det kloka bemötanden och bedömningar som framkommer av socialsekreterarnas utsagor om användning av kunskap i förhandsbedömningar. I utövandet använder socialsekreterarna alla de beståndsdelar som utgör det professionella omdömet som kunskapsform (Bornemark 2018; 2020; Kunskapsguiden 2025b).

Figur 3: Modell av socialsekreterares användning av professionellt omdöme i förhandsbedömningar.

Modellen (Figur 3) presenteras som ett sätt att konkretisera användandet av professionellt omdöme i förhandsbedömningar. Socialsekreterarna visar en hantering av ett icke-vetande och ett förhållningssätt till vadheter utifrån barnets situation. De är även lyhörda och använder

erfarenheter i anmälningmötet för information om situationen och för att anpassa deras bemötande efter individerna i mötet. Avslutningsvis demonstrerar socialsekreterarna att de använder andra kunskapsformer på ett fronesiskt vis för att förstå mänskliga beteenden och som stöd i sitt utövande.

7. Diskussion

Uppsatsens övergripande syfte är att skapa en djupare förståelse för det professionella omdömet som betydelsefull kunskapsform i social barnavård. Teoretiskt har undertecknad behandlat syftet genom att utreda begreppet 'professionellt omdöme' som handlingsutrymmets kunskapsform i social barnavård. Empiriskt har syftet behandlats genom att genomföra semistrukturerade intervjuer med åtta socialsekreterare som arbetar med förhandsbedömningar inom svenska socialtjänsters enhet för barn och familj. I följande del kommer uppsatsens övergripande syfte samt ambition diskuteras ytterligare i en avslutande diskussion som även behandlar meto­danmärknin­gar och förslag till framtida studier.

7.1 Avslutande diskussion

Inledningsvis i uppsatsen konstaterades kunskap som komplext och av betydelse för socialt arbete. Intresset för den praktiska kunskapen som förekommer och används vid bedömningar inom den sociala barnavården introducerades samt specificerades till det professionella omdömet. En ambition fastställdes där arbetet menar att göra kunskap mer tillgänglig och praktiskt användbar för berörda parter. En ökande trend av orosanmälan gällande barn och unga i Sverige samt ett sparsamt forskningsfält om den sociala barnavårdens förhandsbedömningar, motiverade ett intresse för och val att studera förhandsbedömningar. Med utgångspunkt i Aristoteles kunskapsformer, episteme, techne och fronesis, presenterades professionellt omdöme som fronesis i ett professionellt sammanhang. Vidare resonemang redogjorde för kunskapsformen som bortglömd i diskussioner om kunskapsanvändning inom social barnavård och delvis som hotad om den evidensbaserade praktiken förminskar dess arena, handlingsutrymmet. Det urskildes därför ett behov av att konkretisera kunskapsformen och bidra till diskussionerna. Med bakgrund till den sociala barnavårdens verksamhet som komplex och nyanserad med behov av både teoretisk och praktisk kunskap, samt nya socialtjänstlagens förtydligande om användning av teoretisk kunskap, menar uppsatsen lyfta praktisk kunskap som professionellt omdöme och redogöra för dess betydelse för förhandsbedömningar inom den sociala barnavården.

Uppsatsens resultat visar att användningen av det professionella omdömet används av socialsekreterare för att klokt bemästra förhandsbedömningar. Genom att presentera teoretiska slutsatser av professionellt omdöme som handlingsutrymmets kunskapsform och empiriskt redogöra för hur socialsekreterare använder professionellt omdöme i förhandsbedömningar,

ger studien en djupare förståelse för det professionella omdömet som en betydelsefull kunskapsform i social barnavård.

Tidigare forskning har visat hur bemötande blir adekvat och hur bedömningar är möjliga samt legitima när professionella inom den sociala barnavården använder sitt handlingsutrymme och situationsbaserad kunskap (Caspersen & Paulsen 2023; Havnen et al. 2023; Mesinovic Klecina, Olin & Alstam 2024). Uppsatsen bidrar ytterligare till denna förståelse genom att konkretisera den situationsbaserade kunskapen som fronesis i ett professionellt sammanhang och redogöra för detta med begreppet professionellt omdöme. Arbetes teoretiska resultat visar att ett användande av handlingsutrymmet medför ett användande av professionellt omdöme vid bedömningar i social barnavård. Även om studiens empiriska resultat delvis begränsas till sitt sammanhang av åtta informanter, exemplifierar det likväl hur situationsbaserad kunskap används. Den summerande modellen (Figur 3) redogör för hur professionellt omdöme kan ses gestaltas i socialsekreterarnas kunskapsanvändning. Det empiriska resultatet visar att användandet av professionellt omdöme har betydelse för hanteringen av förhandsbedömningarna då användningen bidrar till ett klokt bemötande av familjen och kloka beslutfattande bedömningar av barnets situation.

Det professionella omdömet framhålls av tidigare forskning och teori som subjektivt, erfaret och användningen av kunskapsformen varierar beroende på kontext (Bornemark 2018; 2020; Cheung 2017; 2022; Östlund, Rose & Lassinantti 2025). Uppsatsens val av metod och urval har därför bidragit med ytterligare en kontext för att redogöra för användningen av professionellt omdöme i social barnavård. Kontexten utgörs av sju svenska socialtjänsters enheter för barn och familj som hanterar förhandsbedömningar och åtta socialsekreterares upplevelser av kunskapsanvändning. Metoden semistrukturerad intervju som använts går att anmärka på när det kommer till valet av frågor som låg till grund och stöd för intervjun (Bilaga 1). Frågorna är implicit utformade då de inte explicit berör professionellt omdöme utan kunskapsformens olika beståndsdelar. Motiveringen till detta är att socialsekreterarna mer fritt fick möjlighet att berätta om sitt utövande och kunskapen de använder vid dessa tillfällen. Subjektiva och erfarenhetsbaserade berättelser som sedan teorier om professionellt omdöme kunde tillämpas på. Å ena sidan skulle frågorna kunnat utformats mer explicit om professionellt omdöme. Å andra sidan skulle en sådan utformning eventuellt begränsat möjligheten att utforska nyansen bakom begreppet 'professionellt omdöme'. Med andra ord möjligheten att både teoretisk utreda och empiriskt tillämpa professionellt omdöme som

handlingsutrymmets kunskapsform på utsagor om kunskapsanvändning. Med bakgrund till att fortsätta redogöra för kontext där professionellt omdöme används, vill undertecknad föreslå till framtida forskning att ta en mer explicit ansats för att studera socialsekreterares upplevelser och syn på det professionella omdömet som kunskapsform.

Tidigare forskning och teorier redogör för professionellt omdöme som ett svårformulerat begrepp som behöver göras mer tillgängligt för att det inte ska glömmas bort eller gå förlorat (Petersén & Olsson 2015; Bornemark 2018; 2020; Andersen 2022). Uppsatsen har tagit hänsyn till begreppets subjektiva egenskaper genom att empiriskt studera socialsekreterares utsagor vilket resulterade i en modell (Figur 3). En teoretisk slutsats i resultatavsnitt 6.1 har även redogjort för professionellt omdöme som handlingsutrymmets kunskapsform i social barnavård. Både modellen och den teoretiska slutsatsen avser att göra begreppet mer tillgängligt. Modellen bidrar till att visualisera hur det går att förstå socialsekreterares användning av professionellt omdöme i förhandsbedömningar. Den teoretiska slutsatsen baseras på teorier från filosofi, samhällsvetenskapen och socialt arbete för att vidare förklara begreppet professionellt omdöme. Resultatavsnitt 6.6 demonstrerar hur praktisk kunskap kan vara svårartikulerat och exemplifierar hur professionellt omdöme kan fylla en begreppslig lucka. Konkretiseringen av begreppet och dess potentiella begreppsliga funktion för social barnavård följer uppsatsens ambition att göra kunskap mer tillgängligt och praktiskt användbart för berörda parter. Däremot är uppsatsen begränsad till social barnavårds sammanhang och uppmuntrar därför framtida forskning att inspireras av modell samt slutsats för att göra begreppet professionellt omdöme mer tillgängligt i andra sammanhang inom socialt arbete.

Intressant att diskutera och nyansera är hur kunskapsstyrningen utifrån den evidensbaserade praktiken tar sig i uttryck i resultaten och kan ses påverka kunskapsanvändningen. EBP kan identifieras i resultatet genom användandet av standardiserade metoder som SofS och arbetssättet BBIC som även influerar journalsystemet. Tidigare forskning menar att dessa metoder och arbetssätt behöver fungera som stöd för att inte förminska handlingsutrymmet (Ponnert & Svensson 2016; Andersen 2022; Ponnert 2023; Mesinovic Klecina, Olin & Alstam 2024). I resultatavsnitt 6.5 åskådliggörs en viss förminskning av handlingsutrymmet när socialsekreterarna ska dokumentera i journalsystemet. Däremot konstateras handlingsutrymmet fortsatt som relativt stort med diskretionär autonomi, resonerande och makt. Journalsystemet kan även ses som en del av den diskretionära struktur som utgör

handlingsutrymmet. Resultatavsnittet tyder även på att det professionella omdömet används av socialsekreterarna för att hantera standardiserade metoder och arbetssätt som stöd i ett utövande av förhandsbedömningar. Kunskapsformen blir således betydelsefull för socialsekreteraren då den möjliggör ett fronesiskt användande av den kunskap som förespråkas av EBP. EBP kan därför ses ha en mer stödjande påverkan på kunskapsanvändningen. Något som är värt att påpeka är att EBP inte är så strikt i socialtjänstens implementering. Den mildare versionen av EBP som förespråkas för socialtjänsten ger utrymme för professionell kunskap som det professionella omdömet (Socialstyrelsen 2025). *Socialstyrelsen* som aktör i välfärdsstatens kunskapsstyrning har även hänvisat till Bornemarks resonemang (Kunskapsguiden 2025b) om vikten av ett professionellt omdöme i mellanmänniska arbeten, något som visar på att det finns ett utrymme för kunskapsformen.

Tidigare forskning och teori om professionellt omdöme har belyst hur kunskapsformen inte erkänns i samhället likt teoretiska samt tekniska kunskapsformer (Flyvbjerg 2004; Petersén & Olsson 2015; Bornemark 2018; Bornemark 2020; Karlsson et al. 2021). Uppsatsen menar att förtydligandet i nya SoL i en viss utsträckning bekräftar detta. Lagen uttrycker nämligen att en kunskapsbaserad socialtjänst använder vetenskap och beprövad kunskap. Viktigt att påpeka är att SoL endast är en ramlag, vilket betyder att lagen inte detaljstyr en socialsekreterares kunskapsanvändning men den kan ses påverka synen på den. Uppsatsen lyfter förtydligandet i SoL eftersom det sätter en ton i diskussionen om vilken kunskap som ska användas inom social barnavård. Eftersom denna ton representerar teoretisk kunskap menar uppsatsen att representera den praktiska kunskapen. Med uppsatsens bidrag till en djupare förståelse för det professionella omdömet som betydelsefull kunskapsform inom social barnavård, går det att antyda i viss utsträckning att en kunskapsbaserad socialtjänst även använder praktisk kunskap. Uppsatsen vill således erkänna professionellt omdöme som en del av en kunskapsbaserad socialtjänst och uppmärksamma praktisk kunskap i diskussionen om vilken kunskap som ska användas i den sociala barnavården.

Uppsatsen bidrar till en djupare förståelse för professionellt omdöme som en betydelsefull kunskapsform och uppmuntrar till vidare forskning om ämnet i socialt arbete. Framtida forskning rekommenderas ta vid och visa betydelsen av fronesis i andra yrken som berörs av den nya socialtjänstlagen, med förhoppningen att ge fronesis ett ansikte och en stol vid samma bord som episteme och techne.

Referenser

Akademikerförbundet SSR/SCB (2025) *Hög personalomsättning bland akademiker och chefer inom kommunal sektor 2014–2024 - kris för kompetensförsörjningen av akademiker i landets kommuner*. Stockholm: Akademikerförbundet SSR.

Andersen, Lotte Cathrin (2022) Phronetically Guided Use of Knowledge: Interstitial Work at Barnahus and How It Can Inform the Knowledge Debate in Social Work. *The British Journal of Social Work*. 52(2): 1038–1054.

Aristoteles (2000) *Nicomachean Ethics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Avby, Gunilla, Per Nilsen & Per-Erik Ellström (2015) Knowledge use and learning in everyday social work practice: a study in child investigation work. *Child & Family Social Work*. 22: 51–61.

Bastian, Carmela, Priscilla Dunk-West & Sarah Wendt (2021) Being child-centred: Factors that facilitate professional judgement and decision-making in child protection. *Child & Family Social Work*. 27(2): 91–99.

Bergmark, Anders & Tommy Lundström (2008) Evidensfrågan och socialtjänsten – om socialarbetares inställning till en vetenskapligt grundad praktik. *Socionomen*. 3: 5–14. *Socionomens forskningssupplement nr 23*.

Bornemark, Jonna (2018) *Det Omätbaras Renässans: En Uppgörelse med Pedanternas Världsherravälde*. Andra uppl. Stockholm: Volante.

Bornemark, Jonna (2020) *Horisonten finns alltid kvar – om det bortglömda omdömet*. Stockholm: Volante.

Braun, Virginia, & Victoria Clarke (2006) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*. 3(2): 77–101.

Braun, Virginia & Victoria Clarke (2022) *Thematic analysis: a practical guide*. Los Angeles: Sage.

Broadley, Karen (2021) Applied Ethics for Child Protection: What Would Aristotle Say?. *Ethics and Social Welfare*. 5(2): 135–150.

- Bryman, Alan (2025) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Fjärde uppl. Malmö: Liber.
- Caspersen, Joakim & Veronika Paulsen (2023) Discretionary decision making in child welfare – An experimental vignette study of the use of interpreter services. *Children and Youth Services Review*. 155: 1-8.
- Cheung, Johnson Chun-Sing (2017) Practice wisdom in social work: an uncommon sense in the intersubjective encounter. *European Journal of Social Work*. 20(5): 619–629.
- Cheung, Johnson Chun-Sing (2022) From knowledge to the heart: conceptualizing practice wisdom in social work from an Eastern perspective. *Journal of Social Work*. 36(2): 149–162.
- Curtis, Cate (2024) The role of intuition in social work practice: differing understandings and attitudes. *Journal of Social Work Practice*. 38(3): 245–258.
- Eldén, Sara (2020) *Forskningsetik. Vägval i samhällsvetenskapliga studier*. Första uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Ferguson, Harry (2017) How Children Become Invisible in Child Protection Work: Findings from Research into Day-to-Day. *Social Work Practice. British Journal of Social Work*. 47: 1007–1023
- Finne, Joakim (2021) Evidence-based practice in social work: Who are the critics? *Journal of Social Work*. 21(6): 1433–1449.
- Flyvbjerg, Bent (2004) Phronetic planning research: Theoretical and methodological reflections. *Planning Theory & Practice*. 5(3): 283–306.
- Flyvbjerg Bent, Todd Landman & Sanford Schram (2012) Introduction: new direction in social Science. I: Bent Flyvbjerg, Todd Landman & Sanford Schram (red.) *Real Social Science: Applied Phronesis*. New York: Cambridge University Press.
- Försäkringskassan (2025) *Försäkringskassans lägesrapport 2024:1 - Psykisk ohälsa i dagens arbetsliv*. Stockholm: Försäkringskassan.
- Gray, Lisa, Gina Wong-Wylie, Gwen Rempel & Karen Cook (2020) Expanding Qualitative Research Interviewing Strategies: Zoom Video Communications. *The Qualitative Report*. 25(5): 1292–1301.

- Göransson, Kristina (2019) *Etnografi: Sjösätt, navigera och ro i land ditt projekt*. Lund: Studentlitteratur.
- Havnen, Karen, Bente Heggem Kojan, Kristin Gärtner Askeland, Sondre Aasen Nilsen & Anita Skårstad Storhaug (2023) Decision making in child protection emergency cases in Norway. *Children and Youth Services Review*. 154: 107141.
- Helm, Duncan & Autumn Roesch-Marsh (2017) The Ecology of Judgement: A Model for Understanding and Improving Social Work Judgements. *The British Journal of Social Work*. 47(5): 1361–1376.
- Hjärpe, Teres (2023) Negotiating organisational and professional feeling rules: on digital documentation and emotions in child protection social work. *Emotions and Society*. 5(1): 10–28.
- Hultqvist, Sara & Katarina Hollertz (2025) Praktik och politik i socialt arbete – mot en transparent zon. I: Kerstin Svensson & Lars Plantin (red.) *Kunskap i rörelse – En antologi om kunskap i socialtjänsten*. Lund: Social Work Press.
- Höjer, Staffan & Torbjörn Forkby (2011) Care for Sale: The Influence of New Public Management in Child Protection in Sweden. *The British Journal of Social Work*. 41(1): 93–110.
- IVO, Inspektion för Vård och Omsorg (2023) *Tillsyn av socialtjänstens handläggning av ärenden som rör barn och unga*. Redovisning av regeringsuppdrag S2020/08835. Stockholm: Inspektion för Vård och Omsorg.
- Jasanoff, Sheila (2007) Technologies of humility. *Nature: International weekly journal of science*. 450(7166): 33.
- Johansson, Staffan, Peter Dellgran & Staffan Höjer (2015). Inledning. I: Staffan Johansson, Peter Dellgran & Staffan Höjer (red.) *Människobehandlande organisationer: Villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*. Stockholm: Natur & kultur.
- Karlsson, Patrik, Lars Oscarsson, Ola Segnestam Larsson & Filip Wollter (2021) Enhetschefers syn på kunskapsformers och ramfaktorers betydelse för insatser inom socialtjänsten. *Socialvetenskaplig tidskrift*. 28(2): 209-230.

Kalin, Torbjörn, Birgitta Persdotter, Thorbjörn Ahlgren & Arne Gerdner (2022) How do child welfare referrals in Sweden match children's self-reporting of severe exposure? *Child & Family Social Work*. 27(2): 100–111.

Kettle, Martin (2018) A Balancing Act: A Grounded Theory Study of the Professional Judgement of Child Protection Social Workers. *Journal of Social Work Practice*. 32(2): 219–31.

Kosher, Hanita & Carmit Katz (2025) Risk or opportunity? Child protection workers' perceptions of children's participation in the protection system. *Child Abuse & Neglect*. 162: 107110.

Kunskapsguiden (2025a) *Socialtjänstens ansvar. Samverkan kring barn och unga, socialtjänstens ansvar - Kunskapsguiden*. [Hämtad: 2026-02-20].

Kunskapsguiden (2025b) *Filmer om professionellt omdöme och olika sorters kunskap* [video]. *Filmer om professionellt omdöme och olika sorters kunskap - Kunskapsguiden*. [Hämtad: 2026-03-12].

Kvale, Steinar & Svend Brinkman (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Liljegren, Andreas & Karolina Parding (2010) Ändrad styrning av välfärdsprofessioner; Exemplet evidensbaserad i socialt arbete. *Socialvetenskaplig tidsskrift*. 17: 270–288.

Lincoln, Yvonna & Egon Guba (1985) *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills: Sage.

Lipsky, Michael (2010) *Street-Level Bureaucracy. Dilemmas of the Individual in Public Services*. New York: Russel Sage Foundation.

Manjer Ritenius, Åsa (2025) Betydelsen av beprövad erfarenhet inför formella beslut i socialtjänsten – en kollaborativ arbetsprocess. I: Kerstin Svensson & Lars Plantin (red.) *Kunskap i rörelse – En antologi om kunskap i socialtjänsten*. Lund: Social work press.

Manthorpe, Jill, Jess Harris, Stan Burridge, James Fuller, Stephen Martineau, Bruno Ornelas, Michela Tinelli & Michelle Cornes (2021) Social Work Practice with Adults under the Rising Second Wave of Covid-19 in England: Frontline Experiences and the Use of Professional Judgement. *The British Journal of Social Work*. 51(5): 1879–1896.

Mattsson, Tina (2017) *Kunskap och lärande i socialt arbete – om socialarbetare och viljan att veta*. Malmö: Gleerups.

Mesinovic Klecina, Lejla, Elisabeth Olin & Kristina Alstam (2024) Sweden's front-line: an ethnographic approach to understanding child protection decisions. *Qualitative Social Work*. 23(5): 797-812.

Molander, Anders, Harald Grimen & Erik Oddvar Eriksen (2012) Professional Discretion and Accountability in the Welfare State. *Journal of Applied Philosophy*. 29(3): 214–30.

Molander, Anders (2016) *Discretion in the Welfare State: Social Rights and Professional Judgment*. London: Routledge.

Münger, Ann-Charlotte & Tina Mattsson (2018) 'The needs of the child have been met': preliminary assessments regarding domestic violence in Swedish Child Protections Services. *Nordic Social Work Research*. 10(2): 100-113.

Munro, Eileen (2008) Lessons from research in decision making. I: Duncan Lindsey & Aron Shlonsky (red.) *Child Welfare Research: Advances for Practice and Policy*. New York: Oxford University Press.

Munro, Eileen (2019) Decision-making under uncertainty in child protection: Creating a just and learning culture. *Child & Family Social Work*. 24: 123–130.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (2026) *Med kunskap som kompass En kartläggning och analys av styrningen med kunskap inom socialtjänsten*. Stockholm: Myndigheten för vård- och omsorgsanalys.

Nilsson, Peter (2026) *Filosofi för socialt arbete – Etik kunskap och samhällsansvar*. Malmö: Gleerups.

O’Leary, Donna, Alistair Christie, Ivan Perry & Ali Khashan (2024) Determinants of receiving child protection and welfare services following initial assessment: A cross-sectional study from the Republic of Ireland. *Children and Youth Services Review*. 161: 107626.

Orback, Stella (2025) Den professionella autonomins skiftande uttryck – En studie av domarprofessionens möjligheter att utöva sitt professionella omdöme. *Arbetsmarknad & Arbetsliv*. 31: 73–92.

Patyi, Peter & Eva Mydlíková (2025) Underestimation of Intrafamilial Child Sexual Abuse Risk in Frontline Child Protection Assessments: Evidence from Slovakia. *Child and Adolescent Social Work Journal*. 32(1): 1–13.

Petersén, Anna Charlotta & Jan Ingvar Olsson (2015) Calling evidence-based practice into question: Acknowledging phronetic knowledge. *British Journal of Social Work*. 5(5): 1581–1597.

Plantin, Lars & Elisabet Sernbo (2025) Om kunskaps-cirkulation och herrelösa forskningsresultat. I: Kerstin Svensson & Lars Plantin (red.) *Kunskap i rörelse – En antologi om kunskap i socialtjänsten*. Lund: Social Work Press.

Ponnert, Lina & Kerstin Svensson (2016) Standardisation—the end of professional discretion?. *European Journal of Social Work*. 19(3–4): 586–599.

Ponnert, Lina (2023) Mellan rättslig reglering och professionell logik – att hantera orosanmälningar om våld i barnavården. *Socialvetenskaplig tidskrift*. 30(1): 415–434.

Ponnert, Lina & Bodil Rasmusson (2024) Att utreda och bedöma barns situation och behov. I: Lina Ponnert (red.) *Utredningsarbete i den sociala barnavården*. Tredje uppl. Malmö: Gleerups.

Ponnert, Lina (2024) Utredningsarbetet i barnavården - Centrala utgångspunkter och förändringar. I: Lina Ponnert (red.) *Utredningsarbete i den sociala barnavården*. Tredje uppl. Malmö: Gleerups.

Ponnert, Lina & Susanna Johansson (2024) Utredningsarbetets institutionella villkor i en föränderlig omvärld—tendenser och utveckling. I: Lina Ponnert (red.) *Utredningsarbete i den sociala barnavården*. Tredje uppl. Malmö: Gleerups.

Richmond, Mary E. (1965) *Social diagnosis*. New York: Free Press.

Salonen, Tapio & Alexandru Panican (2022) Kompetensprofilen hos undervisande personal på socionomutbildningar – en strategisk fråga för socionomfältet. *Socialvetenskaplig tidskrift*. 29(2): 209-233.

Samsonsen, Vibeke & Danielle Turney (2017) The Role of Professional Judgement in Social Work Assessment: A Comparison between Norway and England. *European Journal of Social Work*. 20(1): 112–24.

SBU, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (2022) *Signs of Safety En modell för utredning och uppföljning av barns trygghet och säkerhet*. Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering.

SCB, Statistikdatabasen (2026) *Anställda 16-64 år i riket efter yrke, arbetsställets sektorstillhörighet och kön*. SCB - yrke, arbetsställets sektorstillhörighet och kön. [Hämtad: 2026-05-10].

Schwarz, Eva, Carl Cederberg, Petra Lundberg Bouquelon & Maria Pröckl (2024) Kan man utbilda Professionellt omdöme? *Högre utbildning*. 14(3): 56–64.

Selmer Methi, Jan (2023) Berättelsen som förståelseform och källa. I: Kåre Sigvald Fuglseth & Catrine Torbjørnsen Halås (red.) *Praktisk kunskap – en introduktion*. Falkenberg: Gleerups.

Sernbo, Elisabet & Anette Skårner (2024) ”Kunskap är jättemycket närvarande även om vi inte pratar jättemycket om det” Röster från socialsekreterare inom individ- och familjeomsorg. I: Kerstin Svensson & Lars Plantin (red.) *Kunskap i socialtjänsten - En rapport från Forskarskolan för yrkesverksamma i socialtjänsten*. Lund: Research Reports in Social Work 2024:1.

Sernbo, Elisabet & Anette Skårner (2025) Kunskap i arbete – om socialsekreterare och epistemiska hierarkier. I: Kerstin Svensson & Lars Plantin (red.) *Kunskap i rörelse – En antologi om kunskap i socialtjänsten*. Lund: Social Work Press.

Sernbo, Elisabet, Karin Törnbom & Daniel Ståhl (2025) Knowing what to know? Health social workers and the values of epistemic resources. *European Journal of Social Work*. 28(5): 1120-1132.

SFS 1990:52. *Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga.*

SFS 1993:100. *Högskoleförordning.*

SFS 2017:900. *Förvaltningslag.*

SFS 2019:504: *Lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning.*

SFS 2025:400. *Socialtjänstlag.*

SKR, Sveriges Kommuner och Regioner (2022) *Kommungruppsindelning*. Stockholm: Sveriges kommuner och regioner.

SKR, Sveriges Kommuner och Regioner (2024) *Socionomprogrammet - En undersökning om hur socionomprogrammet kan utvecklas*. Stockholm: Sveriges kommuner och regioner.

SKR, Sveriges Kommuner och Regioner (2025a) *Intygsmall för handläggare som saknar socionomexamen*. SKR - Intygsmall för handläggare som saknar socionomexamen. [Hämtad: 2026-02-21].

SKR, Sveriges Kommuner och Regioner (2025b) *SKR:s öppna data*. SKR - Öppna data [Hämtad: 2026-03-22].

Socialstyrelsen (2022a) *Orosanmälningarna ökar – berör var tionde barn*. Orosanmälningarna ökar, berör var tionde barn - Socialstyrelsen. [Hämtad: 2026-02-20].

Socialstyrelsen (2022b) *Anmäla oro för barn - Stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2022c) *Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa 2021 - Uppföljning och analys av utvecklingen*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2023a) *Utreda barn och unga - Handbok för socialtjänsten*. Stockholm: Elanders AB.

Socialstyrelsen (2023b) *BBIC Grundbok - Barns behov i centrum*. Tredje uppl. Stockholm: Elanders AB.

Socialstyrelsen (2025) *Evidensbaserad praktik. Evidensbaserad praktik, kunskapsstöd - Socialstyrelsen*. [Hämtad: 2026-02-10].

Socialstyrelsen (2026) *Fler myndigheter blir skyldiga att anmäla oro för barn till socialtjänsten. Fler myndigheter blir skyldiga att anmäla oro för barn till socialtjänsten - Socialstyrelsen*. [Hämtad: 2026-02-20].

Sohlberg, Peter & Britt-Marie Sohlberg (2019) *Kunskapens former: Vetenskapsteori och forskningsmetod*. Fjärde uppl. Stockholm: Liber.

Ståhl, Daniel & Jörgen Lundälv (2024) Vetenskapligt kunskapsutnyttjande och nyttjande av kunskapskällor bland hälso- och sjukvårdskuratorer – en jämförelse baserad på legitimation. *Socialvetenskaplig tidskrift*. 30(4): 817–838.

Svensson, Kerstin, Eva Johnsson & Leili Laanemets (2022) *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete*. Andra uppl. Stockholm: Natur & Kultur.

Svensson, Kerstin & Lars Plantin (2024) Inledning - Kunskap, vetenskap och beprövad erfarenhet i socialtjänsten. I: Kerstin Svensson & Lars Plantin (red.) *Kunskap i socialtjänsten - En rapport från Forskarskolan för yrkesverksamma i socialtjänsten*. Lund: Research Reports in Social Work 2024:1.

Svenson, Frithiof, Fatih Çetin, Attila Tanyi & Markus Arthur Launer (2025) Phronesis, Intuition, and Deliberation in Managerial Decision-Making: Results of a Global Survey. *Management Revue*. 36(3): 1–10.

Svensson, Kerstin (2025) Socionomerna, staten och socialtjänsten – tre skilda logiker. I: Kerstin Svensson & Lars Plantin (red.) *Kunskap i rörelse – En antologi om kunskap i socialtjänsten*. Lund: Social Work Press.

Sundell, Knut, Tine Egelund, Cecilia Andrée Löfholm & Catrine Kaunitz (2007) *Barnavårdsutredningar: en kunskapsöversikt*. Andra uppl. Stockholm: Gothia - Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete.

Tham, Pia & Deborah Lynch (2019) “Lost in transition?”- Newly educated social workers’ reflections on their first months in practice. *European Journal of Social Work*. 22(3): 400–411.

Torbjørnsen Halås, Catrine & Kåre Sigvald Fuglseth (2023) Ämnesområdet praktisk kunskap. I: Kåre Sigvald Fuglseth & Catrine Torbjørnsen Halås (red.) *Praktisk kunskap – en introduktion*. Falkenberg: Gleerups.

Trevithick, Pamela (2008) Revisiting the Knowledge Base of Social Work: A Framework for Practice. *The British Journal of Social Work*. 38(6): 1212–1237.

UKÄ, Universitetskanslersämbetet (2019) *Så styrs högskolesektorn*. UKÄ - så styrs högskolesektorn. [Hämtad 2026-02-22].

Vetenskapsrådet (2024) *God forskningssed 2024*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wallander, Lisa (2022) Socialarbetarens expertis: Kunskap i och om professionella bedömningar. I: Anna Angelin & Torbjörn Hjort (red.) *Socialt arbete i förändring: Utmaningar och villkor inom utbildning, forskning och praktik*. Socialhögskolan, Lunds universitet.

Witter, Stefanie Julia (2025) Fostering Professional Judgement and Decision Making in Social Work Education: Addressing Dilemmas of Equal Treatment. *Social Work Education*. 44(4): 995–1012.

Zahavi, Dan (2025) *Phenomenology: the basics*. London & New York: Routledge.

Öhman, Anna (2017) Nyckelkompetenser eller professionellt omdöme? En kritisk diskussion av nyliberala influenser inom yrkesutbildning. *Karlstads universitets Pedagogiska Tidskrift*. 13(1): 59–73.

Östlund, Gunnel, Joanne Rose & Kitty Lassinantti (2026) “Being a Person, Not Just a Function” – Teaching Professional Knowledge within Social Work Education. *Journal of Teaching in Social Work*. 46(1): 41–60.

Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguide

Inledande frågor:

- Vill du berätta lite om dig själv?
 - o Ålder
 - o Utbildning
 - o När tog du examen
- Hur ser din yrkeserfarenhet ut och vad är din nuvarande yrkesroll?
 - o Hur länge har du arbetat i din nuvarande roll?

Tema 1: Bakgrund förhandsbedömning

- Vad innebär en förhandsbedömning och hur går den till?
- Vem får göra en förhandsbedömning och ta beslut om aktualisering?

Tema 2: Beslutsunderlag

- Vad är viktigt att ta reda på i mötet med de individer som är aktuella i förhandsbedömningen?
 - o Hur avgör du vilka frågor du ska ställa?
- Vad baserar du dina bedömningar på?
- Enligt dig, vad är det som ofta avgör beslutet att inleda utredning respektive inte inleda?

Tema 3: Typberättelser

- Kan du ge exempel på en situation eller tillfälle när en förhandsbedömning varit svår?
 - o Hur resonerade du då?
 - o Hur hanterade du den situationen?
- Kan du beskriva en situation när dina erfarenheter blev extra viktiga under en förhandsbedömning?
- Kan du beskriva en situation när du använt eller tagit hjälp av bedömningsmallar under en förhandsbedömning?
- Kan du beskriva en situation när du använt eller tagit hjälp av en känsla under en förhandsbedömning?
- Finns det något utöver erfarenhet och bedömningsmallar som du baserar dina bedömningar på?
 - o Vad i så fall?

Tema 4: Kunskap – mer generellt om kunskap

- Vad är kunskap enligt dig?
- Hur ser du dig använda kunskap i ditt yrkesutövande?
- Kan du ge exempel på kunskap som är behjälplig i dina bedömningar?
- Kan du ge exempel på kunskap du känner att du saknar/vill ha mer av?

Bilaga 2: Intresseförfrågan & information om studien

Hej hej!

Mitt namn är Ida Engblom och jag skriver i detta nu min masteruppsats i socialt arbete vid Lunds universitet. Genom min erfarenhet av arbete med barn och unga har ett intresse för praktisk kunskap börjat gro. Jag fascineras av den enskilda socialarbetarens kunskapsanvändning i sitt yrkesutövande och hur denne uppfattar användningen av olika kunskapsformer i sina **professionella bedömningar**. Något jag vill undersöka vidare.

Till min uppsats söker jag socialsekreterare från olika kommuner som jobbar med **förhandsbedömningar vid orosanmälan till socialtjänstens enhet barn och familj**. Detta mejl vänder sig därför till dig som har denna yrkesroll, har behörighet att aktualisera en barnavårdsutredning och kan tänka dig bli intervjuad. Syftet med intervjuerna är att undersöka hur socialsekreterare uppfattar sin **kunskapsanvändning i förhandsbedömningar**.

Intervjun sker **digitalt**, pågår ungefär 40 minuter och önskas genomföras under vecka 10 eller 11. Om tiden inte finns har jag full förståelse, däremot kan jag även erbjuda att svara på mina frågor i skrift via mejl.

Vid intresse och mer information är ni varmt välkomna att kontakta mig eller min handledare Sara Hultqvist. Jag hoppas att du har möjlighet att hjälpa mig och att jag får ta del av dina tankar.

Tack på förhand!

Allt gott,
Ida Engblom
E-post: id1762en-s@student.lu.se

Sara Hultqvist
Handledare och docent i socialt arbete
E-post: sara.hultqvist@soch.lu.se

Bilaga 3: Informations- & samtyckesblankett

LUNDS
UNIVERSITET

Samtycke till deltagande i examensarbete vid Samhällsvetenskapliga fakulteten

Jag samtycker till att medverka i Ida Engbloms examensarbete på mastersnivå vid Lunds universitet.

Detta är ett studentarbete där jag kommer samla in personuppgifter för att möjliggöra examensarbetets datainsamling samt analyser genom att kategorisera och jämföra olika respondenters svar och hitta mönster.

Information om personuppgiftsbehandlingen

Du kommer vara anonym i examensarbetet och ditt namn kommer figureras.

Följande personuppgifter kommer att behandlas:

- *Kön*
- *Ålder*
- *Utbildning*
- *Yrkeserfarenhet*
- *Kommunen du är verksam inom*

Följande personuppgifter kommer att behandlas:

- *Kön*
- *Ålder*
- *Utbildning*
- *Yrkeserfarenhet*
- *Kommunen du är verksam inom*

Följande känsliga personuppgifter kommer att behandlas:

- *Röstinspelning vid intervju*

Personuppgifterna kommer att behandlas på följande sätt:

- *Kön, utbildning, yrkeserfarenhet och ålder* kommer användas i analytiskt och kategoriserande syfte för att hitta mönster och presentera ett tydligt resultat utifrån respondenternas svar.
- Likt ovanstående kommer *kommunen* användas i ett analytiskt och kategoriserande syfte, benämningen kommer ändras och se ut likt följande exempel; *En mellanstor kommun i sydvästra Skåne*.
- *Röstinspelningen* kommer endast användas i transkriberande syfte. Denna inspelning kommer *förvaras* på en extern enhet som endast jag (Ida Engblom) kommer ha tillgång till. Inspelelingen kommer *gallras* efter godkänd masteruppsats.

Vi delar inte dina personuppgifter med tredje part.

Lunds universitet, Box 117, 221 00 Lund, med organisationsnummer 202100–3211 är personuppgiftsansvarig. Du hittar Lunds universitets integritetspolicy på www.lu.se/integritet

Du har rätt att få information om de personuppgifter vi behandlar om dig. Du har också rätt att få felaktiga personuppgifter om dig själv rättade. Om du har klagomål på vår behandling av dina personuppgifter kan du kontakta vårt dataskyddsombud via dataskyddsombud@lu.se. Du har även rätt att inge klagomål till tillsynsmyndigheten (Integritetsskyddsmyndigheten, IMY) om du tycker att vi behandlar dina personuppgifter på ett felaktigt sätt.

Ditt deltagande är helt frivilligt och du har rätt att avbryta din medverkan när som helst under processens gång utan att ge en förklaring till detta.

Jag samtycker till medverkan, inkluderat röstinspelning vid intervju, i Ida Engbloms examensarbete på mastersnivå vid Lunds universitet:

Ort	Underskrift
Datum	Namnförtydligande